

Marek Poustevník - Šenkyřík

Habrůvecká plošina
Úvod do neznámého speleologického problému
střední části Moravského krasu

Gyaneshwarpuriho poustevna na Děravce. Foto: David Dunovský 2015.

Impozantní Závrt nad Gotickou chodbou Býčí skály (2008).

Chodili v ovčích a kozích kůžích,
trpěli nouzí, zakoušeli útisk a soužení.
Svět jich nebyl hoden,
bloudili po pouštích a horách,
skrývali se v jeskyních a roklinách země.
List sv. apoštola Jana Židům XI, 37-38

Text, foto, mapy a haiku: copyright ©Marek Poustevník – Šenkyřík, 2006

Česká speleologická společnost, ZO 6-31 Speleologický průzkum poustevník Marek

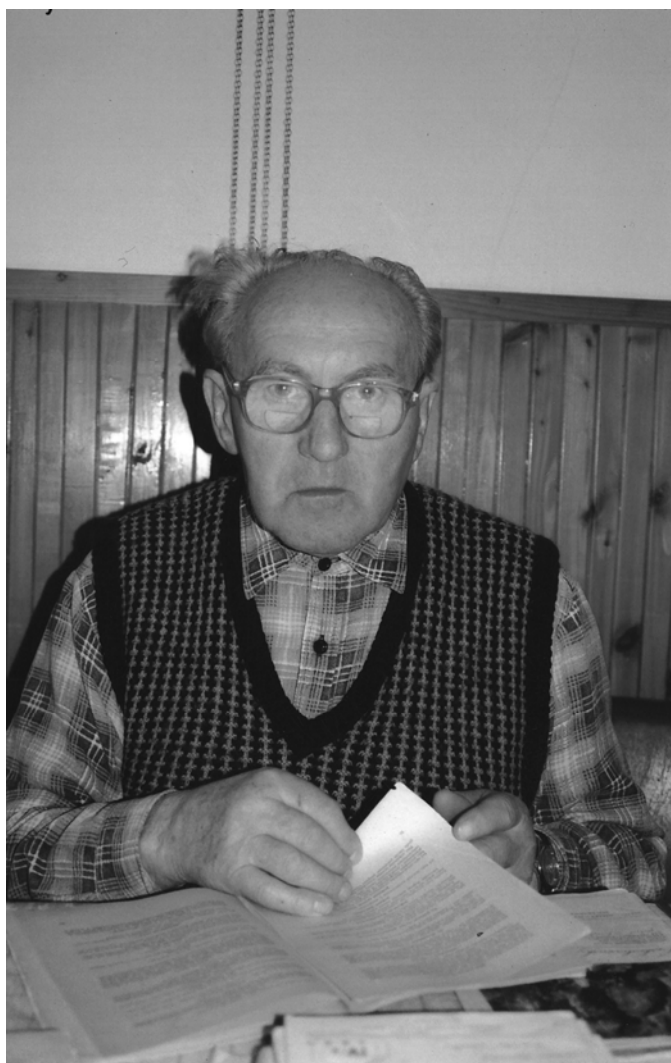
Autor fotografií: Marek Poustevník 2005, 2006

Terénní spolupráce a závěrečná korekce textu: Arnošt Hloušek

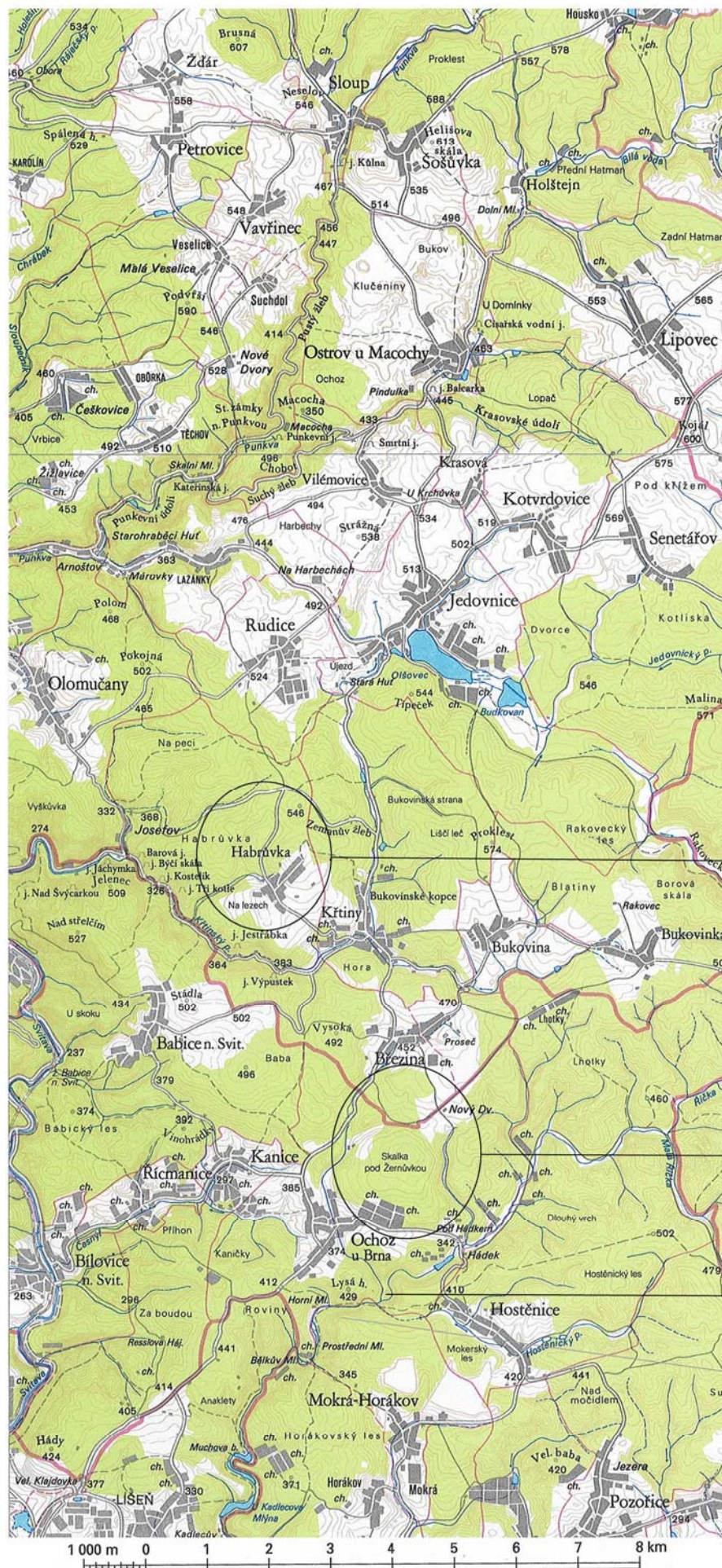
Počítačová grafika: Dan Zůda, Jiří Barnet, Dárja Janíčková, Jiří Kukleta a kol., FaxCopy Brno

1. autorizované doplněné vydání, Habrůvka, duben 2006

Osobní výtisk pro:

Toto dílo právem připisuji
Arnoštu Hlouškovi (1929) a jeho druhům z Habrůvky
k jejich diamantovému jubileu
60 let aktivních speleologických průzkumů
Marek, poustevník habrůvecký

Habrůvecká plošina

Plošina Skalka
ASp 4/2005

Svaté schody, Barunčina
ASp 2/2005

j. Ř-27 Tulácká Poustevna
ASp. 3/2005

Drazí badatelé,

držíte v rukách v pořadí již druhé řádné vydání sborníku *Acta Speleohistorica*. Právě před rokem, při příležitosti konání Speleofóra 2005 v Rudici, jsem Vám nabídl ke studiu základní speleologickou práci o plošině Skalka nad Ochozí v jižní části Moravského krasu. (*Acta Speleohistorica* 4/2005) Od té doby již uplynulo na podzemních tocích mnoho vody a mnohé se změnilo. Vznikla nová ZO 6-31 a ta nyní nabízí Vaší pozornosti svoji novou studii, tentokrát o plošině habrůvecké, ze střední části Moravského krasu. Habrůvecká plošina, tedy vysoký zalesněný masiv v trojúhelníku mezi Křtinským údolím, Klostermannovou studánkou a Býčí skálou, byla až do roku 2005, kdy zde zahájila svoji systematickou činnost ZO 6-31, ve speleologii v podstatě neznámým pojmem. Je proto přirozené, že za 1 rok výzkumu v této oblasti nemohlo být objeveno ani vypátráno vše. Tak je tedy nutné vnímat i tento sborník, který ostatně má v podtitulu napsáno: "**Úvod do neznámého speleologického problému...**" Každopádně je však v této studii pojednáno již o padesáti závrtch Habrůvecké plošiny, které byly současné speleologii vesměs neznámými. Zatímco v případě své studie o plošině Skalka (*ASp4/2005*) bych mohl být podezírán, že jsem si tamní podzemní svět možná i trochu vykouzlil (jedná se o opravdu málo zkrasovělé území), v případě Habrůvecké plošiny tomu tak v žádném případě být nemůže. Každý zkušený speleolog mi tady dá s vážností za pravdu, že toto vápencové území Z a J od Habrůvky rozhodně ještě má svá neodhalená speleologická tajemství. A o tom všem je i tento sborník *Acta Speleohistorica* č. 7/2006, který Vám nyní doporučuji k prostudování a zaarchivování do Vašich knihoven, né proto, že jsem jeho autorem, nýbrž jako speleohistorik, který ví, že *Acta Speleohistorica* – to budou jednou sběratelské klenoty! A příležitost k opatření vlastního výtisku máte právě tady a teď na Speleofóru ve Sloupě. Tak berte, protože nikdy nevíte zda se tato nabídka bude ještě někdy opakovat.

Marek Poustevník – Šenkyřík

ve Sloupě dne 22. dubna 2006, při příležitosti konání Speleofóra 2006

Vincenc Doležal

1862-1936

**almužník z Habrůvky, lesní a skalní muž,
poustevník z jeskyně Kostelík**

(sepsáno volně podle podání životopisce Antonína Hlouška z r. 1971)

Narodil se v Habrůvce ve střední části Moravského krasu dne 4. září 1862. Již jako malý chlapec ztratil rodiče, a proto živil v obecní pastoušce pro chudé ...

Jednou při toulce lesem došel na Krkavčí skálu, která jako bílý vápencový štít ční vysoko nad Josefovským údolím. Nad pohledem, který se před ním rozevřel, se mu zatajil dech. Lesní stráně se před ním táhly do dálky, pod sebou bílé skalní útesy, na dně údolí šum potoka a šťavnaté louky s kvítím... Údolí mu připadalo důvěrně známé, jakoby tu krajinu už dávno znal... A v tom okamžiku si připadal jako ztracený syn, který po dlouhém odloučení našel v tomto strastiplném světě svůj Domov. To místo, kde bude moci být sám Sebou a žít svobodně. Sestoupil po svahu na dno údolí, a ve vápencových skalách objevil otvory vedoucí do temných jeskyní. Jedna z těchto jeskyní se mu obzvláště zalíbila, neboť mu připomínala podzemní kostelík. Byl to malý skalní chrám stvořený přírodou, vysoká podzemní chodba procházející napříč skálou, s velkým podzemním kamenným sálem gotických tvarů, osvětlená skalními okny a komíny. Když tu jeskyni spatřil, poznal, že našel To, co hledal. Rozhodl se proto, že se v jeskyni usadí, a zůstane v ní natrvalo žít. V kamenném sále Kostelíka si našel malý výklenek ve skále, který je dobře chráněný před větrem fučícím jeskyní. Do skalního výklenku si nanosil vrstvu listů a chvoji, a lůžko bylo hotové. Před výklenkem si zřídil malé ohniště, a když večer oheň prozářil podzemní sál, cítil se najednou neskonale šťastným, naprosto svobodným, na nikom nezávislým, poutníkem s lehkým srdcem. Tak začal jeho poustevnícký život v jeskyni Kostelíku. Přes den se toulal po okolních lesích, kde ho lidé potkávali v ošumtělém oděvu, s pytlím na zádech a se silnou holí v rukách. Tak vandroval po lesích v okolí Habrůvky, Josefova a Křtin a do vesnice přicházel jen když si potřeboval něco nakoupit. Tehdy rozbíhal svůj flašinet, a lidé mu za trochu hudby rádi dávali něco najíst. On sám nikdy nelovil zvěř, nezebral, ani nekradl, nikoho neobtěžoval, a žádnému nepřekážel. Lidé si na jeho podivuhodnou existenci zvykli a měli ho rádi. Hájní se samozřejmě brzy dozvěděli, že mají ve svém revíru poustevníka, ale čistota jeho úmyslu je odzbrojila, a tak i oni zakrátko o něm mluvili s úctou, jako o „lesním a skalním muži“. Poustevník z Kostelíka jakoby svoji existenci rozechvíval jakési jemné volání, které se ozývá v každém lidském srdci, a vábí ho pryč od zmatků této civilizace, zpět do Ticha lesů a přírody. A tak nakonec sami hájní drželi nad poustevníkem ochranou ruku, a dokonce i sám ředitel poleší, ho často obdaroval penězi, a přicházel za ním na rady. Je pravda, že se našli i lidé, kteří poustevníka z Kostelíka považovali jen za obyčejného tuláka, lenocha, žebráka, či blázna... to proto, že se svým přírodním životem, i odíváním značně odlišoval od každého z nich - nepochopili pravé motivy jeho života v lesích a v osamění.

Byl velkým dítětem přírody. Moc nemluvil, býval rád sám a nechtěl, aby ho v Kostelíku navštěvovali zvědavci. Žil prostým životem. Někdy měl žaludek plný, jindy jen poloprázdný, ale nestěžoval si. Krása poustevníckého života ho podmanila, a na jídlo neměl téměř ani pomyšlení. Svůj jeskynní výklenek v Kostelíku by nevyměnil ani za nejluxusnější dům na zemi. Hůr na tom býval v zimě, když napadl sníh a promrzlou jeskyni se začal prohánět ledový vítr... Tehdy se stěhoval do nedaleké jeskyně Jáchymky na protější svah údolí, která je přece jen více sevřená skálou, a proto v ní bývá v zimě o něco tepleji. Celá desetiletí tak žil „lesní a skalní muž“ v Kostelíku s pocitem naprosté svobody... Tak plýnula dlouhá desetiletí, ale i život Vincence Doležala, povoláním almužníka a poustevníka v jeskyni Kostelík, se – tak jako u každého člověka – pomalu naplňoval. V roce 1936, ve věku 74 let, zubožený, ale se svobodným srdcem, překonal svoji poslední zimu, když tu mu jednoho dne lesy nad Křtinským údolím zasuměly svůj poslední chórál. Zemřel dne 7. března 1936 a byl pochován na hřbitově ve Křtinách.

Jak přirozeně žil, tak přirozeně i odešel.

A na příběh tohoto muže navazují

Poustevník Marek

28.5.2005

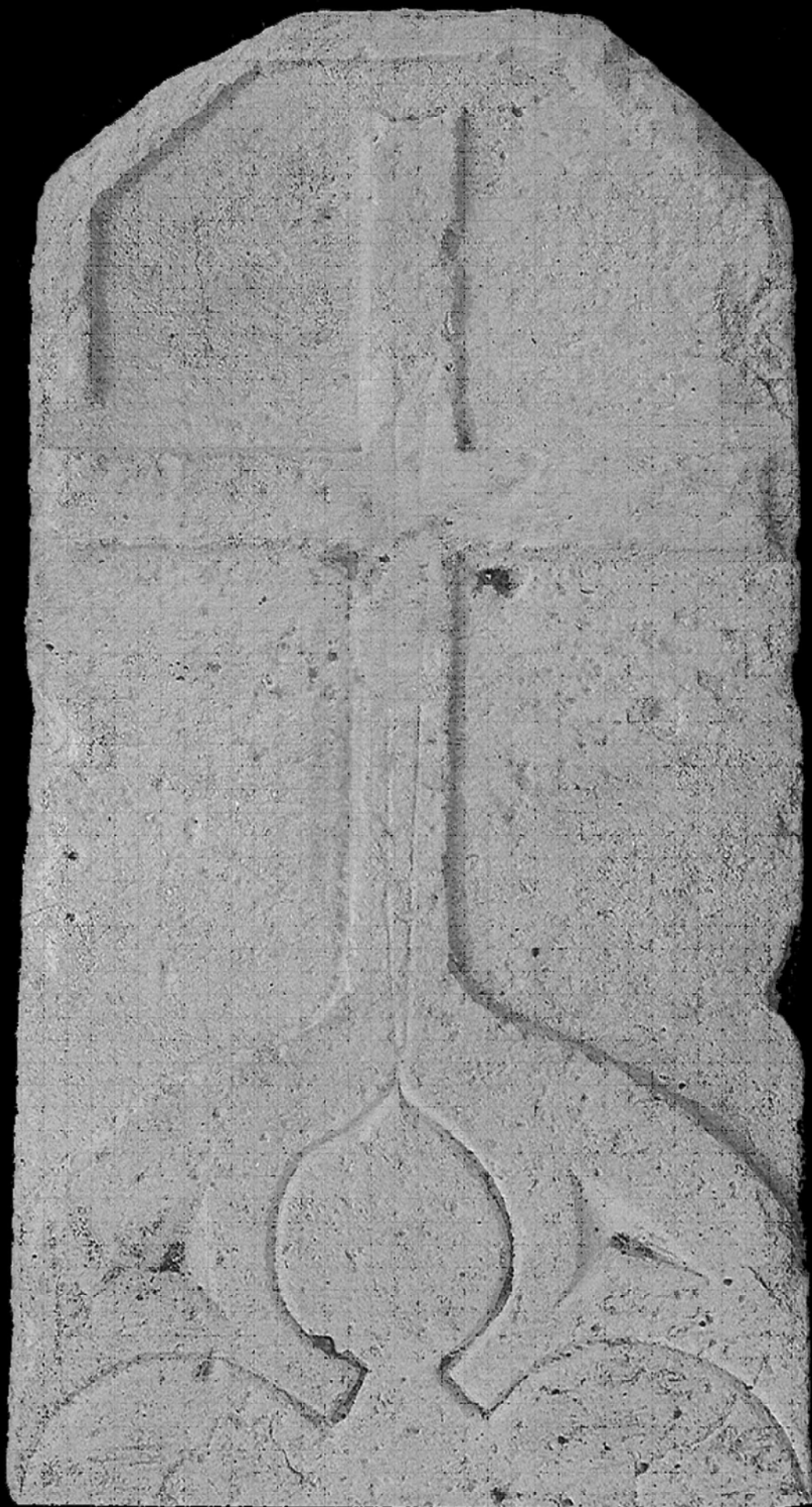
Prolog

Dne 15.11.2004 jsem učinil na Správě CHKO Moravský kras v Blansku, RNDr. Leoši Štefkovi, prohlášení o zahájení svého poustevnického života na území Moravského krasu (ŠENKYŘÍK 2005a). Tím jsem řádně navázal na prastarou tradici poustevnictví (KAZANTZAKIS) v jeskyních Moravského krasu (KOŠTÁL 2001). Jako místo svého působení jsem si zvolil ono svaté „Vallis Baptismi alias Kyrteinsensis“, Údolí Křtu, neboli Křtinské (VIGSIUS 1663, ŠENKYŘÍK 1991), jehož dávné sacrum jsem se rozhodl obnovit. Dne 1.ledna 2005 jsme s nejbližšími přáteli ustanovili u Sovího komína na plošině Skalka, v jižní části Moravského krasu, pod názvem **SPELEOLOGICKÝ PRŮZKUM POUSTEVNÍK MAREK**, novou základní organizaci České speleologické společnosti. Nová speleologická skupina se vyznačuje duchovním a etickým založením, a proto byl její vznik přirozeným a nutným vyvrcholením rozluky s negativitou Duality.

Vznik ZO ČSS 6-31 SPPM není příchodem nového (neznámého) speleologického subjektu do Moravského krasu, nýbrž navázáním na dlouhou šňůru speleologických průzkumů počínající již někdy v r. 1982 v jeskyních Hádeckého údolí. Marek Šenkyřík již v roce 1989 založil Novodvorskou skupinu Speleologického klubu Brno a v roce 1991 ZO ČSS 6-26 Speleohistorický klub Brno (ŠENKYŘÍK, M.P., 2005b). I v letech 1996-2003, kdy jsem žil v meditačním ústraní horských pousteven v Rumunsku, Krkonoších, indickém Himaláji a Slovenský ráji, jsem měl jako jeskynní poustevník ke speleologii fyzicky mnohem blíž, než drtivá většina členů České speleologické společnosti.

Jako své Studijní území si nově vzniklá speleologická skupina vybrala Habrůveckou plošinu Z a J od obce Habrůvka, v těsném sousedství Křtinského údolí, ve střední části Moravského krasu, tedy do té doby speleologicky opomíjené krasové teritorium, jehož speleologická problematika nebyla známa, a o jehož řádný průzkum nikdo nejevil aktivní zájem. Jak bylo zjištěno, nalézají se zde desítky závrťů, které zůstaly ve speleologii v podstatě neznámými. Na Habrůvecké plošině se dosud odehrály pouhé 2 pokusné speleologické výkopy a to již v letech 1947-1951, tedy před více než padesáti lety. (BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, s. 65, HLOUŠEK, Arnošt, osobní svědectví 2005). Dne 17.4.2005 se proto na Habrůvecké plošině slavnostně sešli členové našeho speleoklubu ZO 6-31: Marek P. Šenkyřík, P.Václav Groh OM, Miloš P. Muzikář, Lubomír J. Sléha, Petr Špaček a Patrick Bárta a pod památným Habrůveckým smrkem jsme postavili lesní oltářík, zasvěcený sv. Františkovi z Pauly – poustevníkovi. Tímto slavnostním aktem jsme iniciačně zahájili naše speleologické působení v oblasti Habrůvecké plošiny a ve střední části Moravského krasu. O tomto našem badacím záměru byla formou oficiálního dopisu vyrozuměna sousedská speleologická skupina ZO ČSS 6-05 Křtinské údolí. Dne 15.4.2005 projednalo vznik nové speleologické organizace předsednictvo České speleologické společnosti na svém zasedání v Rudici a ke vzniku skupiny se vyjádřilo kladně. Dne 28.5.2005, při rokování zástupců základních organizací ČSS o zájmových vztazích v Moravském krasu, předseda ZO ČSS 6-05 Křtinské údolí Miroslav Kubeš, vyslovil jménem své skupiny souhlas s naším speleologickým působením na Habrůvecké plošině. Ve dnech 2.června až 2.července 2005 proběhlo v České speleologické společnosti - v souladu se Stanovami ČSS - korenspondenční hlasování o přijetí nové ZO do struktury ČSS. Dne 4.7.2005 mne pan Zdenek Motyčka, předseda České speleologické společnosti, telefonicky informoval, že základní organizace ČSS rozhodly o přijetí naší ZO 6-31 do České speleologické společnosti. Celý proces ustanovování nové ZO ČSS 6-31 Speleologický průzkum poustevník Marek, tedy trval *(od okamžiku početí skupiny u Sovího komína dne 1.1.2005, až po schválení předsednictvem ČSS)*, 7 měsíců.

PTÁCI TO UŽ VĚDÍ
PŘICHÁZÍ JARO
(včera ještě nezpívali).

Habrůvecký smírčí kámen s křížem,
nejstarší osudy této cenné památky zůstávají nejasné
Duchovní symbol Habrůvecké plošiny
foto Marek Poustevník, 28. 4. 2005

**ZO ČSS 6-31 Speleologický průzkum poustevník Marek
vydává**

ACTA SPELEOHISTORICA 7/2006

HABRŮVECKÁ PLOŠINA

**Úvod do neznámého speleologického problému
střední části Moravského krasu.**

Marek Poustevník – Šenkyřík

Zpráva o speleologickém průzkumu ZO ČSS 6-31 SPPM za rok 2005.

výtisk č.....

Habrůvka, duben 2006

základní karsologická mapa (ve fázi vzniku)

HABRŮVECKÁ PLOŠINA

MORAVSKÝ KRAS - střed - 2005

autor mapy:

Marek Poustevník - Šenkyřík
Česká speleologická společnost

terénní spolupráce:

p. Arnošt Hloušek z Habrůvky

stav dokumentace území ke dni:

10.8.2005

metoda: GPS GEKO 101 (+-9 m), geologický kompas, pásmo

měřítka:

1:10 000

podkladová mapa:

Základní mapa ČR 1:10 000

s použitím speleologické mapy:

ZO ČSS 6-01 Býčí skála

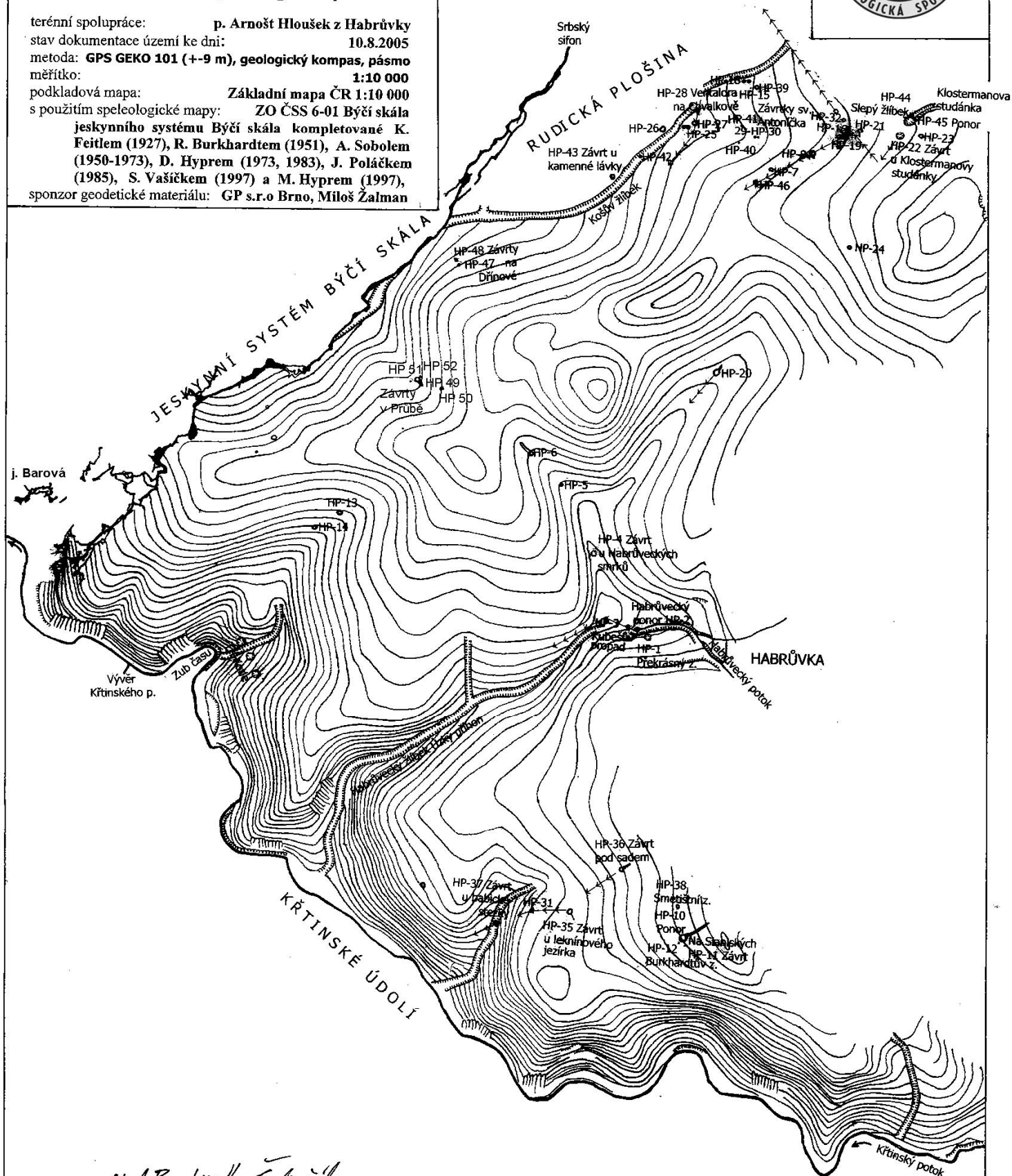
jeskynního systému Býčí skála kompletované K.

Feitlem (1927), R. Burkhardtem (1951), A. Sobolem

(1950-1973), D. Hyprem (1973, 1983), J. Poláčkem

(1985), S. Vašíčkem (1997) a M. Hyprem (1997),

sponzor geodetické materiálu: GP s.r.o Brno, Miloš Žalman

0

1000m

SPPM 2005

OBSAH

Pozdrav autora.....	5
Prolog.....	7
Historie habrůvecké speleologie.....	13
Habrůvecká plošina – úvod do neznámého speleologického problému	15
Speleologické problematiky Habrůvecké plošiny	19
1. Speleologický problém Habrůveckého podzemního potoka.....	23
Ponorný Habrůvecký potok.....	23
HP-1 Překrásný závrť	23
UFO–závrť.....	23
Ztráty na Habrůveckém potoce.....	23
HP-2 Habrůvecký ponor	25
HP-3 Zavezený propad na Kubešově louce.....	29
HP-4 Závrť u Habrůveckých smrků	29
Závrť nad oltářem, závrty HP-5, HP-6.....	38
HP-20 Jezevčí závrť na Močové.....	38
Ponory v Úzkém Příhonu.....	38
2. Speleologický problém Slanisk.....	41
Ponorný potůček na Slaniskách.....	41
HP-11 Slepý žlábek na Slaniskách	41
HP-10 Ponor na Slaniskách	41
HP-12 Burkhardtův závrtek	41
HP-38 Smetištní závrť	43
HP-35 Závrť u leknínového jezírka	43
HP-31	43
HP-36 Závrť pod Tyršovým sadem	43
HP- 37 Závrť u babického stezky	43
3. Speleologický problém Děravky.....	47
HP-28 Ventarola na Děravce	47
HP-33 Ponor na Chvalkově	55
HP-27 Závrť na Chvalkově	55
HP 29, HP-30, HP-40, HP-41 Závrťová skupinka sv. Antoníčka	57
HP-25, HP-26, HP-42, HP-53 Závrty v Košově žlábku	57
HP-43 Závrť u kamenné lávky	57
HP-47, HP-48 Závrty na Dřínové	59
HP-49, HP-51, HP-52, HP-50 Závrty v Průbě	59
4. Speleologický problém Klostermannovy studánky.....	61
Ponorný potůček Klostermannovy studánky.....	61
HP-45 Recentní ponor Klostermannovy studánky	61
HP-44, Slepý žlábek Klostermannovy studánky, jeskyně č. 1419	61
HP-22 Závrť u Klostermannovy studánky, jeskyně č. 1418.....	61
HP-21, HP-16, HP-19, HP-9, HP-7, HP-46 Jihozápadní závrťová linie.....	65
Závěr.....	67
Poděkování.....	69
Literatura k tématu.....	70
Výroční zpráva o činnosti ZO ČSS 6-31 S.P. poustevník Marek za rok 2005.....	73

Kamarádi z Habrůvky v roce 1946: zleva: Milan Hudec, Arnošt Hloušek a Emanuel Jašek
- počátek slávy habrůvecké skupiny při Speleoklubu v Brně

Habrůvečtí jeskyňáři, zleva: Emanuel Jašek a Arnošt Hloušek
foto: Arnošt Hloušek (samospoušť, okolo roku 1965)

Historie habrůvecké speleologie

Počátky historie habrůvecké speleologie jsou nerozlučně spjaty s trojicí kamarádů z vesnice Habrůvka: Arnoštem Hlouškem, Emanuelem Jaškem a Milanem Hudcem. Bylo jim okolo 16 let, když začali po skončení II. světové války, své průzkumy v širší okolí své dědiny. Žádná díra v zemi neunikla jejich pozornosti. S nožem mezi zuby vnikali do jezevčích děr, se svíčkou v ruce vstupovali do jeskyní, na řetízku se spouštěli do propastí... Díky přímlově Rudolfa Burkhardta se tehdejší mladíci Hloušek, Jašek a Hudec stali již v r. 1947 řádnými členy brněnského Speleoklubu, a vzápětí je Burkhardt vnáší do literatury pod jménem „habrůvecká skupina Speleologického klubu Brno“, což bylo v 50. letech synonymum kvalitní objevné speleologie. Již v roce 1948 můžeme spatřit jména Arnošta Hlouška, a jeho druhů z Habrůvky, uvedena v 1. zveřejněném soupise členů Českého speleologického klubu pro zemi Moravskoslezskou v Brně (historický název brněnského Speleoklubu) v časopise Československý kras (VÝBOR SK 1949, s. 96 a 97), kde se o nich píše s respektem jako o *agilních členech habrůveckých* (VÝBOR SK 1949, s. 88). Trojici jeskyňářů z Habrůvky přitahoval zejména speleologický magnet Křtinského údolí, kde se zajímali zvláště o jeho pravý, habrůvecký břeh. Jména Hloušek Jašek a Hudec byla díky Burkhardtově peru ve své době ve speleologii významným pojmem, a objevovala se při řadě důležitých – dnes již takřka legendárních - průzkumů (BURKHARDT – ZEDNÍČEK, 1951-1955). Pan Arnošt Hloušek dnes vzpomíná, jak svá speleologická bádání začínali v r. 1945 v čerstvě objevené jeskyni **Jestřábce**, kterou zkoumali souběžně s kolektivem Burkhardtovým. Následovaly průzkumy v jeskyni **Vinckově**, pod níž ve svahu objevil 4.7. 1948 Arnošt Hloušek svoji „**Arnoštku**“. Následně habrůvečtí členové brněnského Speleoklubu upřeli svoji pozornost i na protilehlý babický břeh Křtinského údolí, kde v r. 1949 kopali v jeskyni **Jurové** a zejména v památném jeskynním bludišti **Výpustek**. Zde se v r. 1949 houževnatě pustili do zmáhání závalu legendární Babické chodby, kterou v r. 1950 pronikli do zakletých prostor tzv. „**Salmova**“ (?) Výpustku (Poláková galerie) (BURKHARDT - ZEDNÍČEK, 1951-1955, s. 42-44). Následně je pářicí mrazová ventarola přivedla vysoko do svahu Údolí pod Habrůvku, kde úspěšnou otvírkou **Závrtu na Lazech** (VÝBOR SK, 1954, s. 79), učinili v r. 1954 zcela mimořádný objev „**Jašek – Hlouškova dómu**“. R. Burkhardt právem vyzdvihl skutečnost, že tento neobyčejně důležitý objev učinili prakticky pouzí 2 badatelé (Hloušek a Jašek) (BURKHARDT 1959a, s.7) a to krajně odvážným způsobem (BURKHARDT–ZEDNÍČEK, 1951-1955, s.114-115), a navzdory naprostému nedostatku technických pomůcek (BURKHARDT 1959a, s.7). Takoví byli badatelé z Habrůvky: nadšení, houževnatí, a odvážní... Křtinské údolí dobře uspokojovala jejich touhu po objevech, a proto samotná Habrůvecká plošina zůstávala spíše na okraji jejich zájmu. V dávné minulosti zde provedli pouze dva menší pokusné výkopy, a to v letech 1947 – 1948 v **Ponoru na Slaniskách** a v letech 1950 - 1951 v **Závrtu u babické stezky**. Krom toho se na pomezí Rudické plošiny podíleli v roce 1959 na otvírce **Závrtu u Klostermannovy studánky**. Stěží se dnes najde ve Křtinském údolí jeskyně, kterou by habrůvečtí „kluci“ neprolezli a nezkoumali. Je jen velká škoda, že mnoho z těchto dávných průzkumů nebylo nikdy zaznamenáno v literatuře, např. v jeskyňce **Pod Rozsypankou**, ve **Šneku** a jinde. Z trojice starých kamarádů z Habrůvky dodnes jeskyňáři již jen pan Arnošt Hloušek, který je v r. 2006 nejstarším žijícím veteránem křtinské speleologie (ANTONÍNOVÁ 2004), i otcem zakladatelem speleologie habrůvecké. Ve svém pozeňnaném věku 77 let je stále vitálním člověkem a aktivním speleologem, který dosud vykopává své speleologické sny v jeskyni **Javorce**, v závrtu na Lazech, v Babické chodbě Výpustku aj.... Dnes je pan Arnošt Hloušek členem ZO ČSS 6-05 Křtinské údolí a nejbližším spolupracovníkem ZO 6-31 při výzkumu na Habrůvecké plošině. Pan Arnošt Hloušek z Habrůvky je skromným člověkem, a proto si nikdo málem ani nevšiml, že v roce 2005 v tichosti oslavil již své „diamantové“ jubileum 60 let aktivního speleologického bádání (1945-2005). Proto je **pan Arnošt Hloušek (*1929) z Habrůvky navržen za čestného člena České speleologické společnosti.** (ŠENKYŘÍK 2005c).

Kamarádi z Habrůvky v legendární Babické chodbě Výpustku v roce 1950.
Habrůvecká skupina Speleologického klubu Brno
(zleva: Alois Buchta, Emanuel Jašek, Arnošt Hloušek, foto: anonym)

Objev jeskyně Arnoštka v roce 1948
vlevo: Arnošt Hloušek, vpravo: Emanuel Jašek

Habrůvecká plošina – úvod do speleologického problému

V dubnu 2005 zahájila ZO 6-31 České speleologické společnosti detailní a systematickou speleologickou rekognoskaci Habrůvecké plošiny ve střední části Moravského krasu. Tím jsem s odstupem 12 let navázal na povrchový speleologický průzkum, který jsem v této oblasti prováděl v roce 1993 (ŠENKYŘÍK 2004). Od dubna 2005 jsem vykonal napříč Habrůveckou plošinou velké množství rekognoskačních pochůzek, jejichž úkolem je základní (empatické) seznámení s neznámou speleologickou problematikou této donedávna zapomenuté krasové plošiny a současně i vytipování nejvhodnějších lokalit k praktickému speleologickému průzkumu. Zahájil jsem též sestavování kvalitní Karsologické mapy závrťů a ponorných míst této nesmírně málo známé části Moravského krasu. Souřadnice objevených závrťů zaměřuji s přesností 5 - 9 m pomocí satelitního systému GPS (Geko 101) a následně závrty zakresluji do Základní mapy ČR v měřítku 1:10 000. Průvodcem při těchto osamělých pochůzkách mi bývá i zdejší zkušený habrůvecký speleolog, pan Arnošt Hloušek, který je ve svém věku 77 let stále vitálním aktivním speleologem, a výborným znalcem a pamětníkem zdejší krajiny, a proto velmi významně přispívá ke zkvalitnění této práce. ZO ČSS 6-01 mi poskytla speleologickou mapu jeskynního systému Býčí skály (HYPR, D. 2005), kterou jsem s pomocí profesionálního počítačového grafika Dana Zůdy (FaxCopy Brno) přesně zmenšil do měřítka 1:10 000 a pomocí GPS umístil do své Karsologické mapy Habrůvecké plošiny. Tím vynikla důležitá informace o koridoru podzemního průchodu jeskynního systému ve vztahu k povrchu plošiny, a tím i západní mez mých současných rekognoskačních pochůzek.

K dnešnímu dni (22.4.2006) jsem na Habrůvecké plošině vyhledal a zaevidoval již více než padesát závrťů, z toho 1 významný ponor, 2 sekundární ponory a nejméně 5 občasných sekundárních ponorů. Průzkumem Závrťu u Habrůveckých smrků pak byla v roce 2005 navíc již objevena i 1. jeskyně Habrůvecké plošiny. Rekognoskační a dokumentační práce v terénu Habrůvecké plošiny však stále ještě nejsou u svého konce a při každé další terénní průzkumné pochůzce zaznamenávám stále další speleologické objekty. Jako badatel, který na Habrůveckou plošinu přichází z plošiny Skalka, kde jsem rovněž dokumentoval krasovou krajinu s výraznou historickou antropogenní modelací povrchu (ŠENKYŘÍK, 2005b), jsem speleologem, který je pro dokumentační práce na Habrůvecké plošině dobře disponovaný rozlišovací schopností. Zde zveřejněný soupis závrťů a ponorných míst Habrůvecké plošiny je tedy směrodatným dokumentem zcela použitelným v praktické speleologii, i při ekologické ochraně území. Na základě zvláštního přání Správy CHKO Moravský kras však nebudou u evidovaných lokalit (tzn. u jeskynních vchodů, závrťů, a ponorů), z důvodu jejich ochrany publikovány souřadnice GPS. Pro snadné rozlišení lokalit v terénu proto každému z objevených závrťů přiřazuji evidenční číslo s iniciály písmen HP (Habrůvecká plošina) a následně závrty označuji přímo v terénu (pomocí razníků o velikosti 3 mm) na fixně stabilizovaných měřičských bodech. Tyto mé nezištné geodetické práce materiálně sponzoruje firma GP s.r.o. Brno.

Habrůvecká plošina je především kraj závrťový. Drtivá většina závrťů Habrůvecké plošiny je ve speleologii v podstatě neznámá, a samotná speleologická problematika plošiny zůstala speleologům spíše utajena. Zmínky v literatuře o krasových jevech Habrůvecké plošiny jsou velmi skoupé, a nacházíme je v malém množství roztroušeny v podstatě u jediného autora, Rudolfa Burkhardta, v padesát let starých zažloutlých člancích s obtížnou dostupností. Je velká škoda, že R. Burkhardt, speleolog význačně činný především v sousedním Křtinském údolí, věnoval ve své „speleologické bibli“ „Údolí Křtinského potoka v Moravském krasu a jeho jeskyně“ (o rozsahu 115 stran), závrťům a ponorům v okolí Habrůvky jen vcelku nepatrný text v souhrnném rozsahu asi 1 stránky (BURKHARDT- ZEDNÍČEK 1951-1955, s. 64-66, 68). Druhým základním studijním literárním pramenem o závrtech v S části Habrůvecké plošiny, se ukázal být málo známý, ale důležitý Burkhardtův článek: „Rudická plošina – nové východiště objevů jeskyní Jedovnického potoka“, který zapadl v mimořádně obtížně sehnatelném čísle 1/1959 Vlastivědných zpráv z Adamova a okolí. Těchto několik literárních odkazů, pocházejících

Habrůvecká plošina při pohledu z Babické plošiny. Zářez Křtinského údolí oddělil kdysi souvislý reliéf Babické a Habrůvecké plošiny (6.8.2005)

Výhled z J části Habrůvecké plošiny do Křtinského údolí, směrem k Býčí skále (6.8.2005)

z období před 50 lety, má přes svoji stručnost, pro nás nyní velkou vypovídací a historickou hodnotu a stávají se pro mne dnes základem a východištěm pro mou vlastní práci.

Rudicko – Habrůvecká plošina, tedy vysoký rozlehlý zalesněný prostor mezi obcemi Rudice, Habrůvka a Josefov ve střední části Moravského krasu, jistě kdysi musela přitahovat pozornost jeskynních badatelů, kteří zde museli tušit jeden z možných klíčů do neznámých jeskynních systémů na Jedovnickém podzemním potoce. Téměř nic se dnes např. neví o aktivitách prvorepublikových jeskyňářů německé Jeskynní sekce „Vereinufür Höhlenforschung“ (V.D.T.), po nichž zůstala zachována podivuhodná Feitlova virgulová mapa, neskutečného jeskynního bludiště pod Rudicko – Habrůveckou plošinou a Harbechami... Dávno je již zapomenut tehdejší názor jeskyňářů, že Rudické propadání je pouhým geologicky mladším přítokem, do již hotového jeskynního bludiště přicházejícího pod Rudickou plošinu až ze Suchého žlebu, které počínalo Rytířskou jeskyní a končilo výtokem „PaleoPunkvy“ v Býčí skále. Při studiu tehdejší speleologické literatury lze zřetelně cítit ducha oné doby, která žila v napjatém očekávání objevu tohoto *rozsáhlého labyrintu s gigantickými dómy, až 200 m hlubokými propastmi, nalézajícího se nejméně ve dvou patrech nad sebou*. Tehdejší badatelé jistě proto zvažovali i možnost vstupu do tohoto vysněného jeskynního bludiště „cestou zhora“, tzn. skrze závrtý na náhorní plošině. Jak dnes víme ze speleologické historie, došlo nakonec k rozhodujícím objevům přirozenější „cestou zdola“, tzn. skrze ponor a vývěr jeskynního systému, tedy přímo podzemním řečištěm Jedovnického potoka, ze směrů od Rudického propadání, a Býčí skály. Byl to nesporně veliký úspěch... ale já mám přesto pocit, že tehdejší objevitelé - přes mimořádnost svých objevů - museli být reálnou situací v podzemí Rudicko – Habrůvecké plošiny spíše zklamáni. Jeskynní systém je sice tunelovitého charakteru a veliké délky, ale na druhé straně je jeho průběh poměrně monotónní a fádni. Na Jedovnickém podzemním potoce byla sice objevena 2. nejdelší jeskynní soustava České republiky, v níž bylo zmapováno okolo 12 km chodeb, nejedná se však o žádný *podzemní labyrint*, v jehož existenci se opírala víra generací jeskyňářů....

V roce 2005, kdy do této oblasti přišla naše ZO 6-31, byla (Rudicko) Habrůvecká plošina speleologicky opuštěným prostorem. Speleologická činnost se zde nadále odehrává pouze vchody Rudického propadání a Býčí skály. V jeskynním systému Rudického propadání jsou pak řešeny především „*přítoky zprava*“, tzn. přítokové komunikace z Lažáneckého žlebu, kde se pracuje ve Staré řece (ŠEBELA 2005) na připojení koloračně navázané Svážné studny (OTAVA – KAHLE 2003, ŠIMÍČEK – OTAVA 2004, DVOŘÁK – KOS – OTAVA – ŠIMÍČEK, 2005). V Býčí skále se pracuje především ve vstupní partii jeskynního systému (Stará Býčí skála), kde jeskyňáři proudnicemi vymývají zasedimentované chodby a připojují fragmenty jinak těžce dostupných součástí systému (v r. 2005 tak byla pomocí „hydrotěžby“ připojena Májová jeskyně). Svým tunelem však jeskyňáři hlouběji do masivu plošiny příliš často nechodí, jednak proto, že je to prý „daleko“ (ústní sdělení 2005) a tady snad proto, že v Býčí skále straší (viz. četné zprávy samotných speleologů na www.byciskala.cz). Odtud pochází druhý pamětník, který by zřejmě měl co říct o krajině Habrůvecké plošiny blíž k Býčí skále, ing. Aleš Pekárek, aktivní speleolog s dnes již 23 letou badací historií, speleopotápěč, romantik z Býčí skály, člen ZO 6-01.

Kočí haiku

Bílá kočka

to má ve sněhu dobrý,
protože není vidět.

No jo, ale co v noci?!

HABRŮVECKÁ PLOŠINA

ZÁKLADNÍ SPELEOLOGICKÁ STUDIJNÍ TÉMATA

autor: **MAREK POUSTEVNÍK – ŠENKYŘÍK**
Česká speleologická společnost

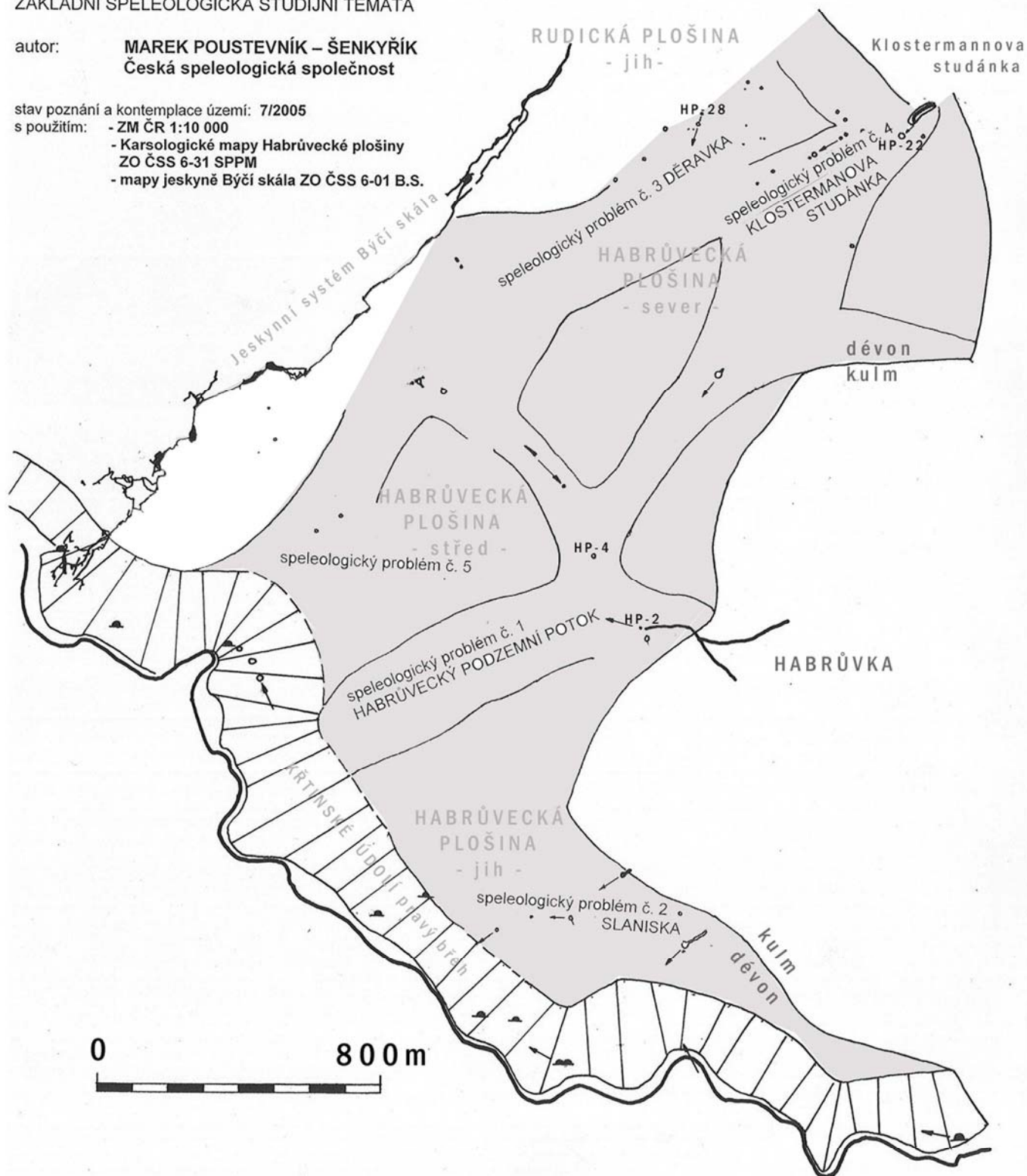
stav poznání a kontemplace území: 7/2005

s použitím: - ZM ČR 1:10 000

- Karsologické mapy Habrůvecké plošiny

ZO ČSS 6-31 SPPM

- mapy jeskyně Býčí skála ZO ČSS 6-01 B.S.

Šnečku

- tebe má každý rád.

Speleologické problematiky Habrůvecké plošiny

Z hlediska praktické speleologie Habrůveckou plošinu pracovně dělíme do pěti studijních problematik:

1. Problém podzemního odtoku Habrůveckého potoka.
2. Problém podzemních odtoků ze Slanisk.
3. Problém podzemních odtoků z Děravky.
4. Problém podzemního odtoku Klostermannovy studánky.
5. Problém závrťů na Komárce ve vztahu k závrťové řadě Tří kotlů.

ZO ČSS 6-31 Speleologický průzkum poustevník Marek zahájila v roce 2005 aktivní práce na speleologickém řešení těchto problematik:

1. **Problém podzemního odtoku Habrůveckého potoka**
 - 1.1. otvirkou speleologického pracoviště: **Závrt u Habrůveckých smrků**
 - 1.2. konzervací speleologického pracoviště: **Habrůvecký ponor**
3. **Problém podzemního odtoku z Děravky.**
 - 3.1. otvirkou speleologického pracoviště: **Ventarola na Děravce.**

Hlavním speleologickým problémem Habrůvecké plošiny přitom je podzemní odtok Habrůveckého potoka z Habrůveckého ponoru do Křtinského údolí (objevný potenciál: více než 2 km dlouhá neznámá jeskyně o denivelaci -120 m), a proto na řešení této problematiky bude ZO 6-31 klást do budoucna hlavní důraz. Oblast Slanisk ZO 6-31 pojímá především dokumentačně. Problém Děravky budeme aktivně řešit ze zajímavých speleohistorických důvodů (viz. dále). Problému Klostermannovy studánky se z časových důvodů zatím vyhýbáme. V roce 2006 však provedeme do této lokality revizní a dokumentační vstup. V oblasti Komárky nyní (jaro 2006) probíhá naše prvotní povrchová rekognoskace. Při řešení zmíněných problematik Habrůvecké plošiny ZO 6-31 nevylučuje spolupráci se spřízněnými ZO ČSS. Samostatnou stránkou speleologického průzkumu na Habrůvecké plošině je montanistika. Ve studovaném revíru Habrůvecké plošiny se nacházejí historické důlní míry Elise, Bruno, Adam a Julie. ZO ČSS 6-31 SPPM bude pozůstatky důlních děl rovněž vyhledávat, studovat a dokumentovat. ZO ČSS 6-31 SPPM tedy pojímá své speleologické působení na Habrůvecké plošině komplexně.

Arnošt Hloušek - smějící se. (foto ze dne 17.4.2006)

Obnovení speleologického průzkumu Habrůvecké plošiny po 55 letech.
Závrt u Habrůveckých smrků dne 30. září 2005
foto: Marek Poustevník

HABRŮVECKÁ PLOŠINA

**speleologické problémy
studijního území**

Ponorné údolí pod Habrůvkou. Duben 2005

Překrásný závrť HP-1 na akumulární terase Habrůveckého potoka (duben 2005)

1. Speleologický problém Habrůveckého potoka

Ponorný Habrůvecký potok

Pod SZ okrajem obce Habrůvka nacházíme velmi malebné, široce rozevřené údolíčko, s kvetoucí loukou. Z horizontu levého břehu do údolíčka vzhlíží několik vesnických domků, které dodávají údolí náladu Alšových obrázků (zejména za noci, když se okna domů žlutě rozsvítí). Z habrůveckého náměstíčka údolíčkem bystřínně stéká drobný potůček, který v těchto místech překračuje geologickou hranici kulm/dévon, a vstupuje na vápence Moravského krasu. Na plochem dně kvetoucího lučního údolí, Habrůvecký potok vyrovnává svůj spád, a dochází zde k jeho ponorům do podzemí. (BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, str. 65).

HP-1 Překrásný závrť

Levý břeh ponorného Habrůveckého potoka lemuje morfologicky nápadná, asi 5 m vysoká akumulární terasa, na níž pozornost speleologa ihned upoutá poměrně mohutný, typický mísovitý závrť, o průměru 19 m a hloubce 3 - 5 m. Závrť, který je jako vystřižený ze speleologické učebnice, je pro svou nápadnou polohu poprvé zmiňován v literatuře již v letech 1951-1955 Burkhardtem v jeho základním speleologickém spise „*Údolí Křtinského potoka v Moravském krasu a jeho jeskyně*“ (BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, s. 65). Dle svědectví starého habrůveckého speleologa pana Arnošta Hlouška, dno závrťu na S straně v minulosti samovolně sesedlo, speleologický průzkum závrťu však nebyl dosud proveden (HLOUŠEK, Arnošt., 1995, 2005, osobní sdělení). V r. 2004 jsem pro tento bezejmenný závrť použil v literatuře označení „Překrásný (mísovitý) závrť“ (ŠENKYŘÍK 2004) a v r. 2005 se Překrásný závrť symbolicky stal mou první zaevidovanou speleologickou lokalitou Habrůvecké plošiny HP-1.

UFO-závrť

Pod Překrásným závrtem, zrdcadlovitě na protilehlém (pravém) břehu habrůveckého potoka musel existovat jiný velký závrť. Dnes se zde sice nachází jen naprosto rovná louka, ale při pozornějším pohledu lze na zde zveřejněné fotografii spatřit nápadný kruh. Při následné prohlídce fotografovaného místa přímo v terénu, jsme objevili jasně ohraničený kruh nehostinné ústříčné trávy o průměru 12 m, které se nápadně odlišuje skladbou vegetace od okolních bujných lučních travin. Proto zde buď za 1. přistálo UFO, nebo za 2. zde kdysi býval závrť. Interpretace speleologů přirozeně zní: zavezený a zarovnaný závrť. Připomeňme, že této metody, všímající si změn vegetace v terénu, úspěšně používají archeologové, při detekci (objevování) zaniklých, již neexistujících lidských sídel. UFO-závrť musel tedy být (dávno před rokem 1945) z důvodu zemědělského využití pozemku zavezen zeminou odlišného geologického složení než jakou nacházíme v okolním terénu, což dnes způsobuje i vzrůst odlišných rostlinných společenstev. Prohlédněte si to místo přímo v terénu – je to zajímavé a málokde se to vidí.

Ztráty na Habrůveckém potoce

Při úpatí akumulární terasy, přímo pod Překrásným závrtem, dlouhodobě dochází v Habrůveckém potoce k filtračním úbytkům vody do podzemí, takže kromě času inundace (jarního tání sněhu) již potok z louky neodtéká. O těchto pozvolných ztrátách (zakrytých ponorech) se zmiňoval již v 50. letech 20. století R. Burkhardt (BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, s. 65). O „*vcelku nenápadných ponorech*“ na Habrůveckém potoce se též zmiňuje v r. 1971 brožurka, věnovaná historii obce Habrůvka (KOLEKTIV, 1971, s. 8). Tyto první stručné odkazy na existenci zakrytých ponorů na dně louky pod Habrůvkou, však literárně zapadly, a zůstaly nepovšimnuty v těžce dostupné literatuře. Problematika podzemního odvodňování Habrůveckého potoka proto nebyla ve speleologii známa a byla

1. fáze

17.-18.3.2005 začátek tání sněhu, Habrůvecký ponor je zahlcený, do podzemí odvádí jen část přitékající vody a po dobu 2 úvodních dnů inundace proto částečně povrchově odtéká napříč „Kubešovou loukou“ do Habrůveckého žlíbku Úzký příhon.

Pulzující Habrůvecký ponor při jarní inundaci 2005

foto Marek Poustevník - Šenkyřík, 19. 3. 2005

3. fáze

Dne 19.3.2005 o několik minut později dochází k dočasnému ucpání podzemního trativodu hlinou plavenou tokem – nad jícnem ponoru dochází na několik minut ke vzniku jezírka (bez povrchového odtoku).

2. fáze

Dne 19.3.2005 dochází k částečnému pročištění neznámého podzemního trativodu. Habrůvecký ponor je zahlcen, ale již odvádí všechnu přitékající vodu do podzemí.

4. fáze

Dne 19.3.2005 o dalších několik minut později... neznámý trativod pod Habrůveckým ponorem se náhle spontánně pročišťuje a Habrůvecký potok o odhadovaném průtoku 15-20 l.s-1 se vodopádem řítí bez jakéhokoli zahlcení do neznámého podzemí...

(znovu)objevena teprve v r. 1993 při spontánním vzniku jícnu Habrůveckého ponoru HP-2.

HP-2 Habrůvecký ponor

K obratu pozornosti speleologů směrem k Habrůvce došlo nečekaně až v r. 1993, kdy se v těchto místech, 14 m Z od hrany Překrásného závrtu, spontánně propadl do hloubky 2 m sloupec sedimentů o průměru 1 m. Tím se v řečišti Habrůveckého potoka otevřel jícen vtokového ponoru, který začal soustředěně jímat celý Habrůvecký potok do podzemí. Šťastnou souhrou okolností jsem v té době prováděl v okolí obce Habrůvka speleologickou rekognoskaci. Na Habrůveckou plošinu jsem byl přiveden v roce 1993 svoji speleologickou intuicí. V té době jsem se totiž snažil v Moravském krasu rozpoznat speleologicky zanedbané území, jehož speleologickou hodnotu dosud nikdo neobjevil a nedocenil, a o jehož speleologickou problematiku bych mohl začít aktivně zajímat. Tehdy (v r. 1993) jsem přišel do lesů a luk v okolí obce Habrůvka, a jak se ukázalo, má intuice mne nezlámala. Na louce SZ pod Habrůvkou jsem si totiž všiml, že Habrůvecký potok, přitékající na louku, již z louky neodtéká, což v krasu může znamenat pouze jediné. Proto jsem provedl průzkum džungle kopřiv, a v nich louka vydala mým užaslým očím své tajemství v podobě jícnu dosud neznámého, speleologicky významného, ponoru. Tímto způsobem jsem v r. 1993 oficiálně objevil pro speleologii Habrůvecký ponor (ŠENKYŘÍK 2004). V roce 1995 jsem se seznámil se „starým“ speleologem z dob Burkhardtových, panem Arnoštem Hlouškem z Habrůvky (nar. r. 1929), a zjistil jsem, že i on (nezávisle na mne) vznik ponoru pozoroval (HLOUŠEK, Arnošt, ústní sdělení, 1995).

Ponor vznikl v sedimentárních výplních dna ponorného údolí, měl průměr 1 m a hloubku asi 2 m. Následnou erozní činnosti ponorných vod se však (částečně za přispění člena naší speleologické skupiny Radovana Drtila ze Křtin) během následujících let postupně rozrostl v mohutný kráter o půdorysných rozměrech 8 x 6 m, s 3 m hlubokými kolmými stěnami v hlinitých a štěrkovitých údolních výplních. Habrůvecký potok vtékal do kráteru vodopádem, a v hloubce cca 3,5 m pod povrchem louky si otevřel mezi zaklíněnými vápencovými bloky odtokový trativod, jímž odtékal k severozápadu, tzn. směrem pod pravý (SZ) břeh Habrůveckého žlíbku „Úzký Příhon“. Odtokový trativod byl mezi zaklíněnými vápencovými bloky tvořen volnou dutinou, která byla téměř průplazných velikostí, takže do trativodu skoro šlo vstoupit. Do bublajícího trativodu jsem viděl asi 1,5 m k SZ, ale k jeho speleologickému průzkumu jsem nepřikročil. Na lokalitu totiž nebyla řádně udělena výjimka k průzkumným pracím, a proto jsem v r. 1999 (v hloubce cca 3,5 m pod povrchem louky) vchod do odtokového trativodu pouze zamaskoval pomocí kamene, čímž jsem svůj objev dostatečně chránil. Jako nechtěný následek vložení kamene do řečiště ponorného toku se ale projevilo zanášení kráteru Habrůveckého ponoru, sedimenty přinášenými vodním tokem. Dnes je proto původně 8 x 6 m rozlehlý a 3 m hluboký kráter Habrůveckého ponoru již téměř opět vyplněn sedimentem. (ŠENKYŘÍK 2004). Odtokový trativod pod Klíčovým kamenem však byl od zasedimentování uchráněn, a proto ho lze dnes snadno pomocí 3,5 m hlubokého výkopu, speleologicky prozkoumat. Při výjimečně vydatném tání sněhu na jaře 2005, nám navíc v těchto místech voda sama ukázala cestu, neboť dne 19.3.2005 zde došlo ke spontánnímu pročištění bahnitého jícnu ponoru, a rozvodněný Habrůvecký potok o (odhadovaném) průtoku cca 20 l.s.⁻¹ znovu kompletně a bez zahlcení mizel pod Klíčový kamen do podzemí...

Místo vývěru Habrůveckého podzemního potoka není známo. V r. 1995 sice provedla ZO ČSS 6-26 Speleohistorický klub Brno pod vedením M.Šenkyříka kolorační pokus obarvením vod Habrůveckého ponoru pomocí 798 g fluorescejnčního barviva, výtok obarvených vod však nebyl, ani po 154 hodinách nepřetržitého sledování vývěrů ve Křtinském údolí (Otevřená skála, Vývěr Křtinského potoka, prameniště pod Kostelíkem, a vývěrová delta Jedovnického potoka) pozorován, a fluorescejn nebyl zjištěn ani ve stopovém množství při následném laboratorním rozboru vzorků vody, odebíraných do zkumavek po dobu 6 dnů a nocí z Vývěru Křtinského potoka a Vývěrů Jedovnického potoka (ŠENKYŘÍK

Habrůvecký ponor

Habrůvecký ponor na jaře 2005 pohodlně odváděl všechnu přitékající vodu do podzemí (19.3.2005)

foto: Marek Poustevník 2006

Na jaře 2006 však došlo k ucpání Habrůveckého ponoru a rozvodněný Habrůvecký potok přetékal do Úzkého Příhonu (29.3.2006)

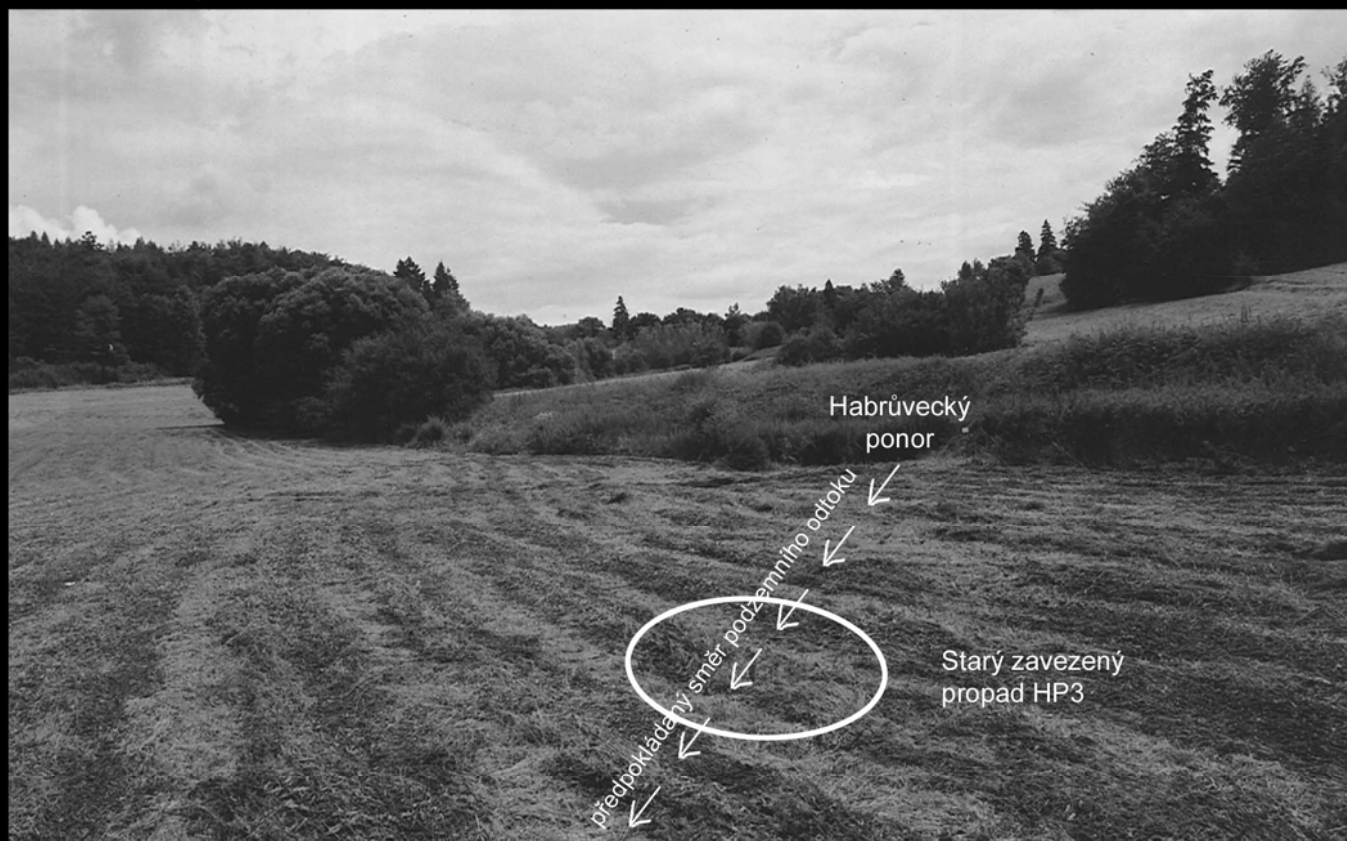
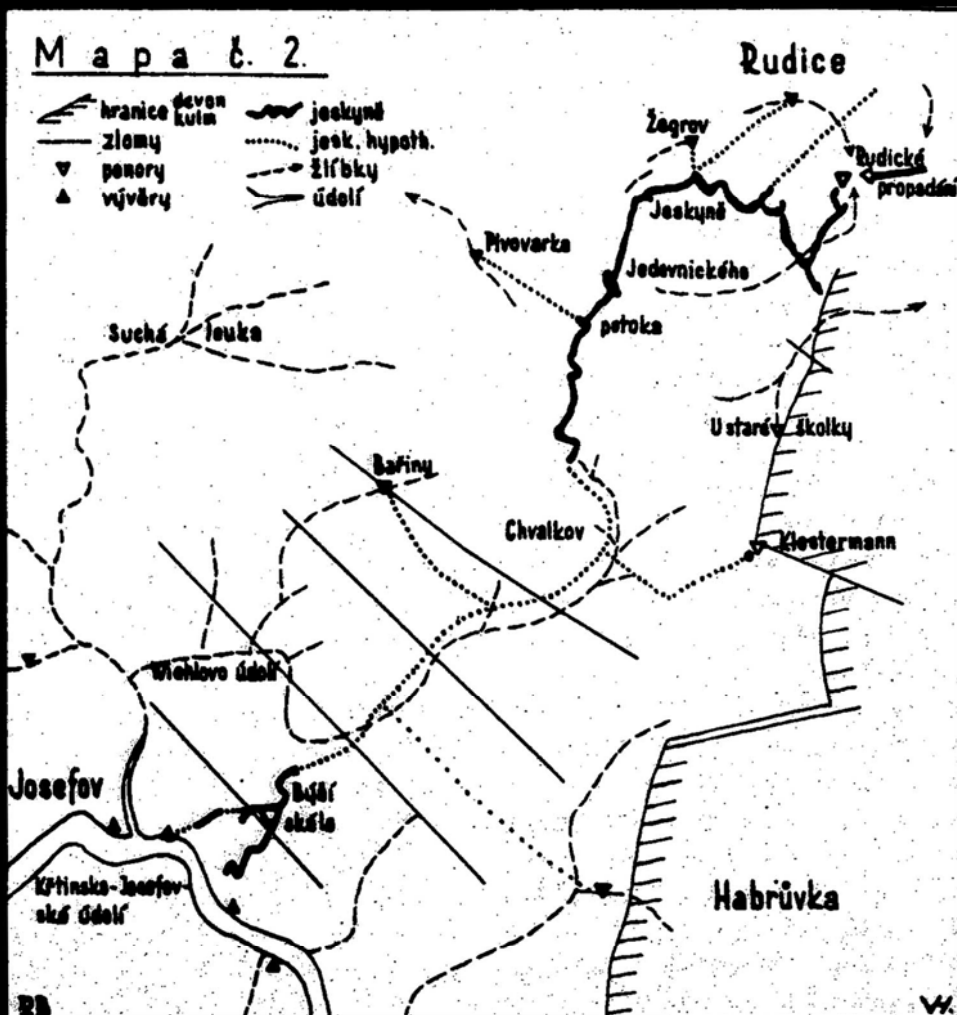
2004). Jako nejpravděpodobnější místo vývěru Habrůveckého podzemního potoka však přesto byl konstatován Vývěr Křtinského potoka ve Křtinském údolí. Usuzovat na spojení Habrůveckého ponoru s blíže neznámým podzemním vývěrem v jeskyni Býčí skále je na základě současných indicií nepravděpodobné, i když ho na příkladu nedalekého ponoru Klostermannovy studánky stále ještě nelze zcela vyloučit a R. Burkhardt ho dokonce kdysi předpokládal. Méně reálné se mi též jeví odtok podzemního toku z Habrůveckého ponoru do tzv. Problematického prameniště pod jeskyní Kostelík ve Křtinském údolí (BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, s. 71). O směru podzemního odtoku *ponoru na louce západně od Habrůvky* si nebyl jist ani R. Burkhardt, a sám se nemohl rozhodnout, *zda ponor odvodňuje do Křtinského podzemního potoka a nebo jeho vody tečou již do vývěru pod jeskyní Kostelík* (BURKHARDT a ZEDNÍČEK 1951 – 1955, 68). V roce 1960 R. Burkhardt dokonce nevylučoval ani možnost podzemního odtoku ze (zakrytých) ponorů na louce pod Habrůvkou, do tehdy ještě neznámého řečiště Jedovnického podzemního potoka mezi Rudickým propadáním a Býčí skálou, kde jeho možný levostranný přítok očekával v oblasti 2,0 kilometru Wiehlova údolí (BURKHARDT 1960, s.10). Po následném objevení Prolomené skály zde však boční přítok Habrůveckého podzemního potoka nebyl zjištěn. Na základě současného stupně poznání tedy Habrůvecký ponor pravděpodobně odvodňuje do Vývěru Křtinského potoka (ŠENKYŘÍK 2004). K definitivnímu rozhodnutí o hydrografické příslušnosti Habrůveckého ponoru však bude nutné vykonat ještě nový kolorační experiment s použitím většího množství barviva a jeho zorganizování se újme ZO 6-31 při nejbližší vhodné příležitosti.

Nadmořská výška Habrůveckého ponoru je (na základě odečtu ze ZM ČR) 440 m. Habrůvecký ponor je tedy nejvýše položeným hydrologicky aktivním ponorem v rámci celého povodí Křtinského potoka. Vertikální převýšení Habrůveckého ponoru nad Vývěrem Křtinského potoka je značné: asi 120 m, přičemž vzdušná vzdálenost obou lokalit je 1,5 km. Pokud připočteme nějaká procenta na meandry na podzemním řečišti, tak jen délka hlavní odtokové chodby neznámé jeskyně mezi Habrůveckým ponorem a Křtinským údolím, reálně činí 2 až 2,5 km. Pokud bychom však připočetli i pravděpodobné boční chodby mimo hlavní polygon jeskyně, a zejména velmi pravděpodobné propojení habrůveckého jeskynního systému s taktéž dosud neznámým jeskynním systémem Křtinského podzemního potoka (tzv. Severní větev), potom je Habrůvecký ponor součástí opravdu velmi dlouhého neznámého jeskynního systému, o délce řádově mnoha kilometrů (ŠENKYŘÍK 2004). Soutok obou podzemních toků tuším v prostoru Komárky blízko Tří Kotlů.

Louka pod Habrůvkou, na jehož dně se Habrůvecký ponor propadnul, je tedy zastřeným poloslepým údolím, kde jsou ponory dnes zakryty několikametrovou vrstvou nadložních sedimentů, přičemž současný ponor HP-2 je pouhou reaktivací jednoho z nich. Relativně velká hltnost Habrůveckého ponoru, která byly na jaře 2005 odhadována na jistých $15-20 \text{ l.s}^{-1}$, dává reálnou naději, že odtokové cesty z ponoru budou (alespoň částečně) volně průstupnými vymytými erozními chodbami. V oblasti „Kubešovy“ louky pod Habrůvkou však budou úvodní patrie jeskynního systému v těsné blízkosti Habrůveckého ponoru, na základě starých svědectví, dosti proříceny (viz. HP-3). Objevení odvodňovací jeskyně Habrůveckého potoka z Habrůveckého ponoru do Křtinského údolí považuji za nejdůležitější badací úkol a cíl speleologického působení ZO 6-31 v oblasti Habrůvecké plošiny. **Bude to nádherná a dlouhá jeskyně, klesající kaskádovitě do velké hloubky až na úroveň dna Křtinského údolí, protékaná podzemním tokem.** Již teď jsem tuto – teoreticky již objevenou jeskyni – nazval **Habrůveckými Svatými schody**.

Doplnění situace na jaře 2006

S nadějí jsme s Arnoštem Hlouškem očekávali v březnu 2006 jarní povodeň. Doufali jsme totiž, že povodňová voda pročistí podzemní trativod „pod Klíčovým kamenem“ a snad bude možné dokonce do trativodu i vstoupit. Nebývalá povodeň ve dnech 27.-30. března 2006

Zavezený propad HP-3 ve vztahu k Habrůveckému ponoru (7/2005)

však s sebou přinesla tolik bahna, že Habrůvecký ponor byl téměř úplně vyřazen z hydrologické funkce. Nad ponorem se vzedmulo jezero a většina povodňových vod přetékala „Kubešovou loukou“ do Úzkého Příhonu. Tím došlo k aktivizaci jinak bezvodého povrchového řečiště směrem do Křtinského údolí. Využili jsme této vzácné podívané a provedli jsme v Úzkém Příhonu důležitá speleologická pozorování dosud neznámých zakrytých povodňových ponorů Habrůveckého potoka (viz. s.38).

HP-3 Starý propad na Kubešově louce

Ve směru předpokládaného podzemního odtoku Habrůveckého potoka se ve vzdálenosti 25 m SZ směrem od Habrůveckého ponoru HP-2, nalézá na dně louky (na souřadnicích GPS: N49°18.327, E016°43.021' +/- 5 m) zcela nepostřehnutelná nerovnost o hloubce pouhých 10 cm. Na základě svědectví místního rodáka, habrůveckého speleologa, pana Arnošta Hlouška (ročník r. 1929) se v těchto místech v letech 1952 - 1953 (v době, kdy byl na vojně) spontánně prořítilo dno louky do podzemí. Kráter propadliny však tehdejší majitel pozemku, sedlák Kubeš (z důvodu zemědělského využívání pozemku), překryl dřevěnými kládami a zavezl hlínou (HLOUŠEK, Arnošt, osobní svědectví, 1995, 2005, ŠENKYŘÍK 2004). Propad s největší pravděpodobností vznikl nad odtokovým travivodem z Habrůveckého ponoru a detekuje tedy směr podzemního odtoku Habrůveckého potoka k SZ, tzn. směrem pod pravý (SZ) břeh Habrůveckého žlíbku „Úzký Příhon“. Dle svědectví zemřelého hajného Antonína Agrikoly (který do Habrůvky přišel v 30. letech 20. století, KOLEKTIV 1971), došlo na dně ponorné louky pod Habrůvkou ke spontánním propadům vícekrát (nejméně 3x), a to již i dávno před r. 1945 (HLOUŠEK, Arnošt, osobní sdělení, 2005). Rovněž R.Burkhardt nám zanechal zajímavou datovanou literární zmínku, že *v roce 1964 došlo v blízkosti závrtu a ponoru před okrajem lesa, k propadu nového závrtu o průměru asi 6 m* (BURKHARDT, 1965). Ale ani po tomto propadu již není v terénu ani stopy.

HP-4 Závrt u Habrůveckých smrků, jeskyně č.

V důsledku předpokládaného intenzivního prořícení úvodních partií podzemního odtokového systému z Habrůveckého ponoru HP-2 v úseku „Kubešovy“ louky, jsem povrchově prověřil osu předpokládaného podzemního odtoku Habrůveckého potoka směrem pod Komárku, ale lokalitu vhodnou ke speleologickému průzkumu (závrt, či ventarolu) jsem zde zatím neobjevil (pozn.: rekognoskace terénu zde pokračuje). Proto jsem nakonec vytypoval ke speleologické otvírce nedaleký, i když stranou ležící, Závrt u Habrůveckých smrků, který se nalézá v lesním žlíbku 250 m SZ od Habrůveckého ponoru, tedy do 200 m S od místa tušeného průchodu Habrůveckého podzemního potoka do Křtinského údolí. Pod závrtem jsem očekával přítomnost hydrologicky opuštěné chodby jejíž geneze souvisela s paleohydrologickým odvodňováním lesních žlíbků na povrchu Habrůvecké náhorní plošiny a byla proto naděje, že se touto předpokládanou paralérní chodbou ze dna Závrtu u Habrůveckých smrků podaří ve směru jejího původního paleodtoku překonat tuto kritickou vzdálenost a napojit se tak na hydrologicky aktivní podzemní řečiště Habrůveckého potoka a to již v úseku za jeho úvodní zařícenou zónou. A tudy pak sestoupiti po Habrůveckých Svatých schodech do jeskynních systémů v Křtinském údolí (ŠENKYŘÍK 2005c). Z tohoto důvodu se v roce 2005 stal Závrt u Habrůveckých smrků základní badací lokalitou ZO ČSS 6-31 Speleologický průzkum poustevník Marek.

Původní stav lokality

Tento anonymní, v literatuře dosud neznámý závrt se nachází v blízkosti památných Habrůveckých smrků, a proto jsem závrt podle nich v r. 2005 oficiálně pojmenoval. Jedná se o mísovito - nálevkovitý závrt o průměru 9,5 x 8,5 m a hloubce 2 m, který se propadl v hlinitých sedimentech na dně hydrologicky již opuštěného žlíbku na povrchu náhorní plošiny.

Závrt u Habrůveckých smrků

Závrt HP - 4 u Habrůveckých smrků - původní stav lokality před zahájením speleologického průzkumu.
Iničiační setkání členů ZO ČSS 6-31 Speleologický průzkum poustevník Marek dne 17.4.2005
(zprava P. Václav Groh, OM, Miloš Muzikář, Patrick Bárta, Petr Špaček, Marek Poustevník - Šenkyřík, Lubomír Sléha)

Závrt se nalézá v cca 445 m.n.m. (odečet ze ZM ČR), tzn. že jeho hloubkový potenciál na dno Křtinského údolí činí okolo -125 m. V minulosti byl částečně znečištěn malou skládkou vesnického odpadu a jeho obdélníkově zarovnané dno nevylučovalo možnost, že se tu již někdo - velmi dávno před námi - pokusil založit průzkumnou sondu. Literární prameny však o závrtu mlčí a ani zdejší hlavní pamětník, speleolog z Habrůvky, pan Arnošt Hloušek (*1929), neví, že by se v Závrtu u Habrůveckých smrků někdy bádalo.

Nálevkovitá vsedlinka v SZ koutu závrtu jasně detekovala místo pro umístění průzkumné sondy. Není v této souvislosti jistě bez zajímavosti, že pod dnem žlíbku se Závrtem u Habrůveckých smrků, nechal ve své mapě r. 1960 R.Burkhardt hypoteticky procházet odtokovou chodbu z Habrůveckého ponoru do Býčí skály. Tato chodba měla podle tehdejší Burkhardtovy badatelské pracovní hypotézy (viz. zde republikovaná Burkhardtova mapa Rudické plošiny), odtud pokračovat směrem k Závrtu v Průbě pod Wiehlovo údolí, kde byl očekáván její soutok s Jedovnickým podzemní potokem (BURKHARDT 1960). Po následném objevení Prolomené skály, však v Býčí skále nakonec nebyl přítok Habrůveckého podzemního potoka zjištěn.

Závrt U Habrůveckých smrků, se mi v r. 2005 jevil jako relativně nejvhodnější badací lokalita k úvodnímu seznámení s neznámou speleologickou problematikou Habrůvecké plošiny. Proto dne 6.9.2005 proběhlo u Závrtu u Habrůveckých smrků terénní Správní řízení svolané Správou CHKO ve věci povolení speleologického pracoviště pro ZO ČSS 6-31 SPPM za účasti: RNDr. Antonín Tůma (za Správu CHKO Moravský kras), ing Radek Malý (za Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny), Karel Kalendra (za Obecní úřad Habrůvka), Marek P. Šenkyřík (za ZO ČSS 6-31 SPPM) a Arnošt Hloušek (speleolog z Habrůvky), na základě něhož vydala Správa CHKO povolení ke speleologické činnosti.

Historické zahájení speleologického průzkumu (30. září 2005)

Dne 17.dubna 2005 postavili členové ZO ČSS 6-31 S.P.P.M. (Speleologický průzkum poustevník Marek) pod památným Habrůveckým smrkem malý lesní oltářík zasvěcený sv. Františkovi z Pauly – poustevníkovi, čímž jsme řádně zahájili své speleologické působení v oblasti Habrůvecké plošiny (ŠENKYŘÍK 2005c). K historickému okamžiku vlastního zahájení speleologického průzkumu však došlo dne 30. září 2005, kdy Marek P. Šenkyřík a Arnošt Hloušek zahájili hloubení speleologického průzkumného výkopu na dně Závrtu u Habrůveckých smrků. **Tímto památným aktem jsme po více než půlstoletí obnovili řádný speleologický průzkum Habrůvecké plošiny.**

Postarcheologický průstup vesnickým smetištěm (-2,05 až -3,20 m)

Původní, nálevkovitě sesedlé dno závrtu se nacházelo v hloubce -205 cm pod terénem. Průzkumná sonda pod dnem závrtu prostupovala 1,2 m mocnou „kulturní vrstvou“ vesnického smetiště s velkým množstvím „archeologických památek“ a to již z doby předigelitové a předkonzervové. Ze dna závrtu jsme vykopali stovky skleněných a keramických střepů, typologicky pocházejících z 50. let 20.století, dále četné smaltové hrnce, dámské střevíčky atd. V hloubce -270 cm byla nalezena stará vojenská čtóra s nápisem „B.G.B.BRÚNN 1916“. V hloubce -310 cm (tzn. 105 cm pod dnem závrtu) jsme objevili leteckou nábojnicí dlouhou 152 mm, která smetiště na dně závrtu nakonec bezpečně datovala do období již těsně kolem r. 1945, kdy byl kráter propadliny na dně závrtu zavezen odpadem, pravděpodobně v rámci poválečného úklidu v 650 m vzdálené vesničky Habrůvce. Pod touto nábojnicí již kulturní vrstva končila a hlouběji se nacházely pouze geologicky staré sedimenty Habrůvecké plošiny.

Geologický průstup sedimentární výplní dna žlíbku (-3,20 až -4,90 m)

Smetištní vrstva skončila v hloubce -320 cm a pod ní jsme již narazili na původní starou sedimentární výplň dna žlíbku. Jedná se o slehlou nažloutlou hlínu s velmi hojným obsahem zaoblených křemenných a jiných exotických štěrků černé a nažloutlé barvy. Jeden z

Závrt u Habrůveckých smrků

27. října 2005: Dokončení vysutého těžebního podia nad závrtom

20. listopadu 2005: Závrt u habrůveckých smrků - reprezentativní speleologické pracoviště na Habrůvecké plošině

největších valounů byl objeven v hloubce -365 cm a měl rozměry 137 x 112 x 90 mm. Reprezentativní vzorek cca 20 valounů byl donesen na geologickou analýzu na Českou geologickou službu Brno a RNDr. Jiří Otava v kolekci štěrků zjistil: „*rovnoměrné, přibližně třetinové zastoupení červených a světle okrových „sluňáků“, šedých křemenů a černých až tmavěšedých rohovců s náznakem laminace. Rozměry valounů se pohybují převážně mezi 5 a 15 cm v delší ose, stupeň zaoblení je malý u sluňáků, střední u černých rohovců a velmi dobrý u křemenů. U všech tří litotypů můžeme předpokládat redepozici ze starších štěrků, které pokrývaly Habrůveckou plošinu. Sluňáky (křemence) jsou zbytky silikrety – křemičité kůry, černé rohovce bývají běžnou součástí ottangských (miocenních) štěrků. Zajímavá je nepřítomnost „kulmského“ materiálu uvážíme-li, že geologická hranice vápenců a kulmu je v bezprostředním sousedství lokality“ (konec citace: OTAVA, Jiří, písemné sdělení, 8.12.2005). V JZ koutě průzkumné sondy (směrem k lesní cestě) jsme ale v téže hloubce (–320 cm) na tyto původní nejstarší sedimenty nenarazili a místo nich výkop ve výplni dna žlíbku detekoval vápencové bloky s četnými volnými dutinkami (velikostí na prostrčení ruky) a hnědá hlína zde jasně ukazovala polohu sesedlého jícnu závrtu někde hlouběji pod námi. Tímto způsobem jsme tedy v geologicky značně starých hlinito štěrkových náplavách (rozplavený terciér) identifikovali vertikálně orientovaný „sopoušek“ z podstatně mladší kypré hlíny (kvartér), který jsme pak díky svým archeologickým zkušenostem bezpečně stratifikačně sledovali s výkopem do hloubky. V hloubce –420 cm jsme již narazili na nádherný, erozně ohlazený, paleoponorný práh skalního dna žlíbku a v hloubce -490 cm jsme definitivně dosáhli skalního podloží, v němž jsme mezi skalními bloky objevili zasedimentovaný polozřícený skalní jícen závrtu.*

Technické vybavování pracoviště

Po tomto prvním dílčím úspěchu jsme nasměřovali naše další úsilí na řádné technické vybavení pracoviště. Nad závrtem jsme proto postavili těžební pódium se zábradlím, které nám značně usnadňuje těžbu a transport sedimentů. Nad pódium jsme vztyčili čtyřnožku s kladkou a dále jsme na toto těžební pódium upevnili těžký studnařský rumpál a ruční vrátek se zpětnou pojistkou. Protože badatel musí svému závrtu důvěřovat, provedli jsme na způsob „*ježka v kleci*“ v průzkumné sondě vypažení skalních bloků pomocí rozpěr ze smrkových klád. Z vytěžených kamenů pak stavíme nad horní hranou závrtu kamennou rampu, která slouží ke stabilizaci lesní cesty a po skončení výzkumu bude nadále sloužit jako romantická pěšinka k nedalekému lesnímu oltáři pod Habrůveckým smrkem, což je jistě esteticky i ekologicky velmi šetrná forma deponování vytěžených sedimentů. Ze Závrtu u Habrůveckých smrků se tím stalo opravdu reprezentativní pracoviště České speleologické společnosti.

Sestup paleoponorným jícnem závrtu (-4,90 až -13,60 m)

Po řádném technickém vybavení pracoviště jsme pokračovali v další hlubinné těžbě. Od hloubky –490 cm již bylo zřejmé, že se ve skalním dně žlíbku zakopáváme do jeskyně. Vstup do jejího propast'ovitého paleoponorného jícnu je v hloubce –490 cm tvořen 50 cm širokou vertikálně orientovanou puklinou J směru s krásně erodovanými stěnami. V hloubce –580 cm definitivně potvrzujeme, že došlo k objevu zasedimentované paleoponorné jeskyně vertikálního průběhu průstupných rozměrů. **Jeskyni v Závrtu u Habrůveckých smrků oficiálně objevili dne 1. listopadu 2005 Marek P.Šenkyřík a Arnošt Hloušek.** Za výpomoci Miloše Muzikáře pokračujeme dne 10.11.2005 v hloubkovém výkopu, při němž v hloubce -750 cm objevujeme „*to místo, kudy sedly sedimenty někam dolů při vzniku nálevky závrtu*“. Je to svisle orientovaná paleoponorná propast o průměru cca 1,3 x 0,6 m, založená erozně rozšířenou tektonickou puklinou S-J, který již je v lité skále a nepochybně komunikuje s neznámými prostory pod námi. Jako dobré znamení považujeme, že propast je zaplněna kyprou neslehlou hlínou (světle hnědé až jemně načervenalé barvy). Elegantní způsob, jakým se nám podařilo stratifikačně vystopovat ústí této zasedimentované paleoponorné propasti

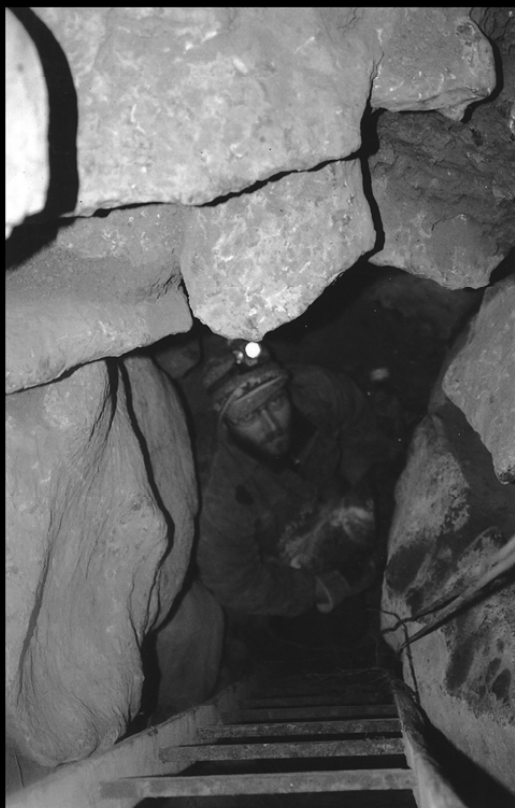
Závrt u Habrůveckých smrků

Stabilizace lesní cesty - efektivní využití těžených sedimentů

30. října 2005: V hloubce 490 cm je definitivně lokalizován ve skalním dně žlíbku jícen závrtu

Paleoponorný jícen závrtu po vytěžení sedimentu (konec roku 2005)

10. listopadu 2005: V hloubce 790 cm se motyka propadla do prázdna

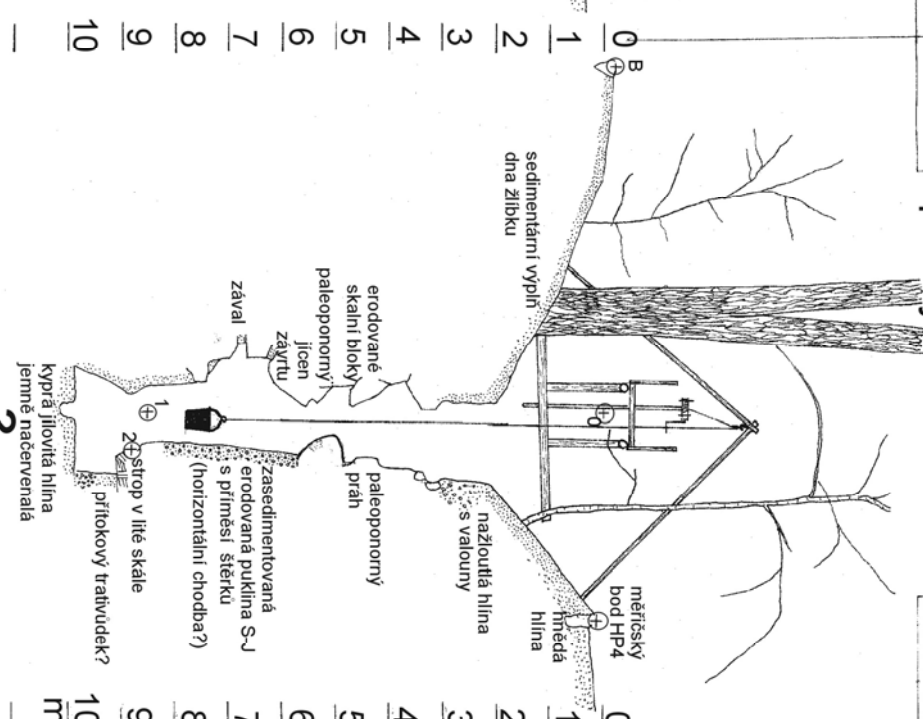
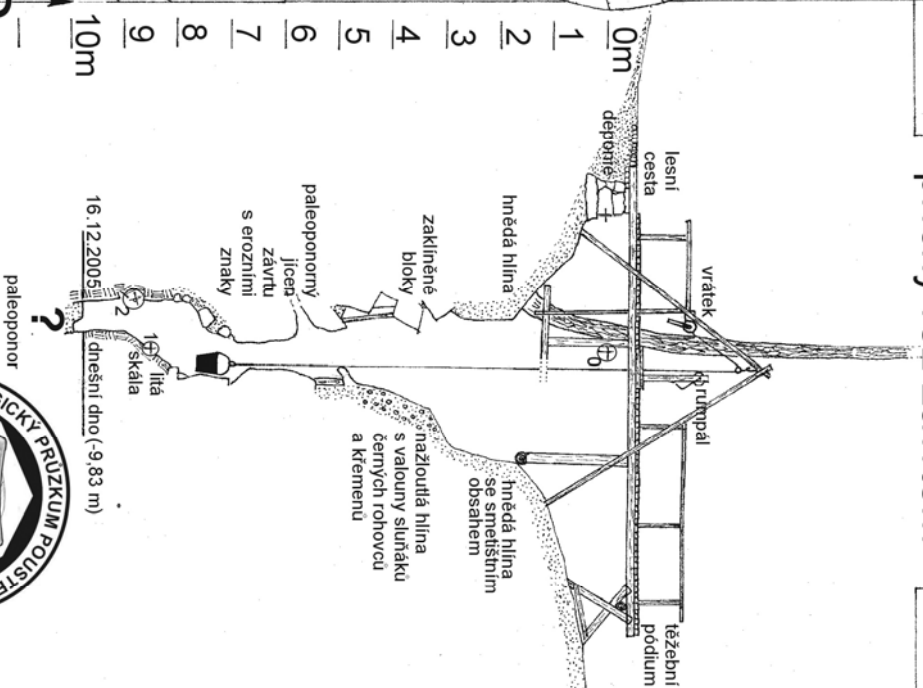
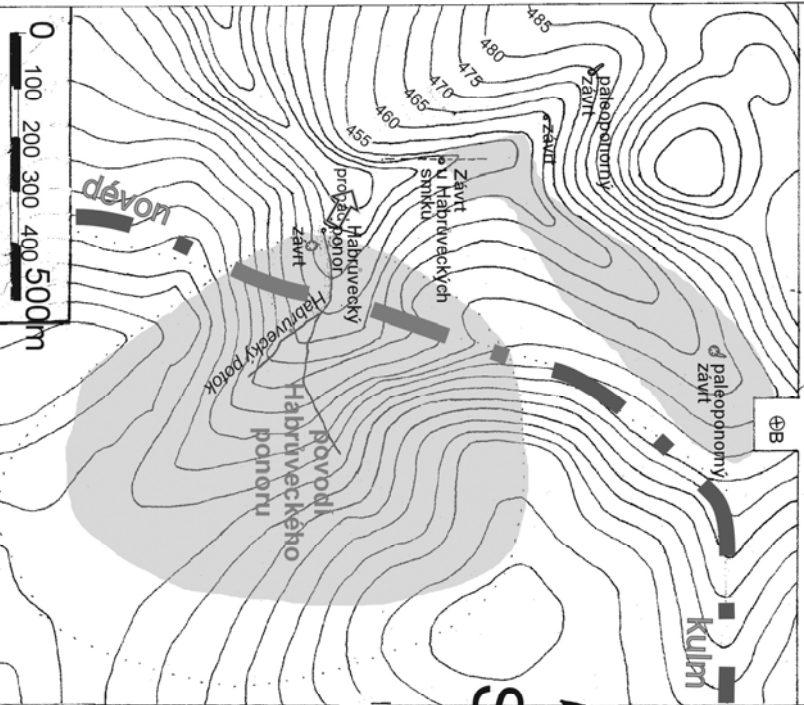
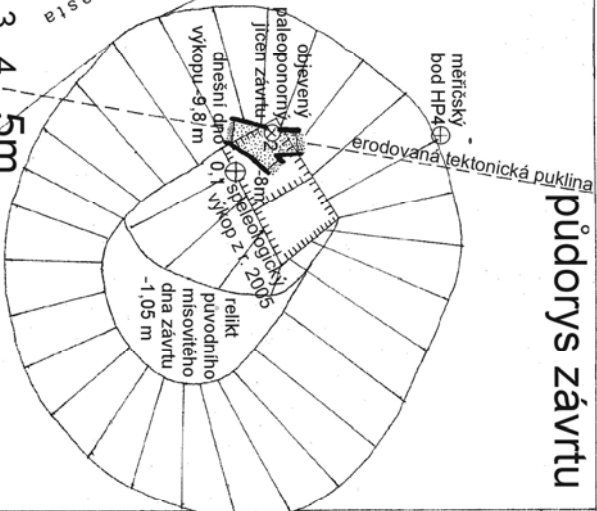
Závrt u Habrůveckých smrků

1. ledna 2006: Dimenze paleoponorné propasti v hloubce -11m.

29. 3. 2006: Průzkumná sonda ve dně závrtu při vtoku ponorného potůčku, krátce před zavalením pracoviště.
(Pohled kolmo dolů z těžebního podia.)

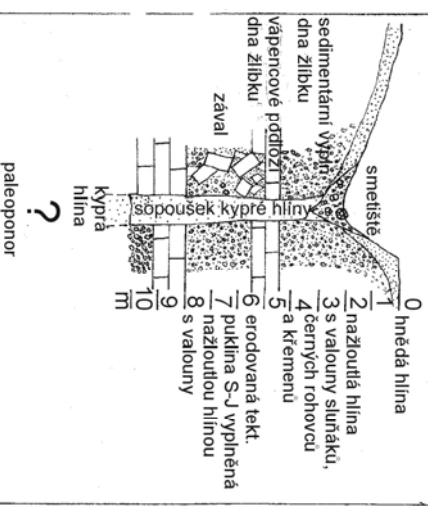

8

16.12.2005 dnešní dno (-9,83 m)
paleoponor

mapoval: M.P. Šenkyřík, stav ke dni 16.12.2005

Geologický řez závrtem (skica)

mimo osu závrtu pod devítimetrovou vrstvou nadložních sedimentů, považujeme za ukázkou mistrovství speleologů. Ukázalo se, že intuice je nejjistější geofyzikální metoda speleologa.

Souhrn a závěr roku 2005

O intenzitě prací na Závrtu u Habrůveckých smrků nejlépe vypovídá sám fakt, že od 30. září 2005 (zahájení průzkumu) do 31. prosince 2005 se na závrtu uskutečnilo 36 pracovních akcí (!), při nichž 3 speleologové společně poctivě odpracovali více než 199 hodin (M.P.Šenkyřík 125 hod, A.Hloušek 67 hod, M.P.Muzikář 7 hod). Během těchto výzkumných akcí se v závrtu podařilo objevit vstupní partii paleoponorné jeskyně propastovitého charakteru, vázanou na erodovanou tektonickou puklinu S-J směru, kterou se do 31.12.2005 podařilo prolongovat do hloubky -9,8 m. Během zimního období (leden – březen) roku 2006 se těžbou vkleslých sedimentů podařilo dosáhnout hloubky -13,6 m (M.Šenkyřík, A.Hloušek, R.Drtil, P.Bárta, P.Špaček, D.Bárta). V hloubce -13,6 m již bylo naraženo na skalní dno vstupní paleoponorné propasti. Tato S-J puklinovitá propast, s erodovanými stěnami, je průměrně 40 cm široká a směrem k S je již uzavřena skalní stěnou. Jeskyně ze dna propasti pokračuje k J, tedy směrem k Habrůveckému podzemnímu potoku. Jedná se o více než 2 m vysokou, zcela zasedimentovanou puklinu J směru, o šířce cca 40 cm.

Další průzkumné práce na této lokalitě jsou perspektivní. Závrt u Habrůveckých smrků jistě je kopací a těžební lokalita, ale s touto vizí jsme i výzkum zahájili. Všechny dosavadní práce tedy pobíhají v souladu s našimi předpoklady, bez komplikací a my směle pokračujeme v další těžbě tohoto ucpaného paleoponoru do hloubek.

Doplnění situace na jaře 2006

Na jaře, během jarního tání sněhu, jsem dne 29.3.2006 pozoroval vznik ponorného potůčku o kapacitě do 1 l/sec, který se propadal jícnem Závrtu u habrůveckých smrků do podzemí. Celou noc se ze dna závrtu, tedy z hloubky 13,6 m ozývaly „vzlykavé“, „mlaskavé“ a „polykavé“ zvuky – to jak si ponorný potůček pročišťoval neznámý trativůdek do podzemí. Pak tyto zvuky ustaly, ačkoli potůček vtékal do závrtu dál – podzemní trativod byl tedy potůčkem pročištěn! Ponorný potůček však bohužel provlhlčil hlinitou stěnu nálevky závrtu do té míry, že se proměnila v řinoucí se bahno a následný sesuv uzavřel vstup do zkoumané propasti. Tuto kalamitní situaci bude ZO 6-31 řešit instalací betonové skruže, kterou pro tento účel věnoval Obecní úřad v Habrůvce. Děkujeme!

Lesní oltářík pod Habrůveckým smrskem

Dne 17.4.2005 poskládali členové speleoklubu ZO ČSS 6-31 Speleologický průzkum poustevník Marek: Marek P. Šenkyřík, P.Václav Groh OM, Miloš P. Muzikář, Lubomír J. Sléha, Petr Špaček a Patrick Bárta pod Habrůveckým smrskem lesní oltářík z volně ložených kamenů s obrazem sv. Františka z Pauly – poustevníka. O tomto počínu, kterým jsme zahájili své speleologické působení v oblasti Habrůvecké plošiny, se zmiňoval již v témže roce František Kala, ve své knize o památných stromech blanenska: „*Západně od Habrůvky stojí v mělkém údolí u okraje lesa vpravo od cesty Kočárová dvojice památných smrků. Stromy měří v obvodu 298 a 289 cm a jsou vysoké 38 m. U silnějšího z nich členové speleologické skupiny pro výzkum Habrůvecké plošiny nedávno vybudovali lesní oltářík poustevníkovi sv. Františkovi z Pauly. Jeden z členů skupiny je poustevník Marek, který si toto místo u smrku zvolil ke svému přebývání*“. (KALA 2005, s. 10). K požehnání oltáře však nedošlo. Námi přivolaný katolický kněz totiž odmítl oltář požehnat jen proto, že na něm uviděl kromě křesťanských svatých i jeden obrázek „Buddhy“ (ve skutečnosti velikého kristovského světce indického Maháprabhuďžiho). Asi tomu tak má být, a proto oltářík může sloužit každému, kdo touží uctít Boha květinou či modlitbou, ať je jakékoli víry, vyznání, či náboženství, neboť Bůh je Jeden a není tedy čistě katolický.

Habrůvecký smrk krátce před výstavbou lesního oltáře (16. 4. 2005)

Lesní oltář s votivním obrazem sv. Františka z Pauly - poustevníka pod habrůveckým smrkem po dokončení dne 7.8.2005

Výstavba oltáře svatému Františkovi z Pauly - poustevníkovi pod Habrůveckým smrkem. Příchod členů ZO ČSS 6-31 Speleologický průzkum poustevník Marek na Habrůveckou plošinu (zprava: Petr Špaček, P. Václav Groh, OM, Miloš Muzikář, Lubomír Sléha, Patrick Bárta a Marek Poustevník - Šenkyřík, 17. 4. 2005).

Některé další závrtý této oblasti:

HP- Závrt nad oltářem

Mísovito – nálevkovitý závrt o průměru 5,5 m a hloubce 1,3 m. Zajímavý je z hlediska své geneze na náhorní plošině. Na jeho existenci upozornil Arnošt Hloušek. V jeho širším okolí se zřejmě nacházejí další, zatím nezkoumané prohlubně. V literatuře neznámý.

HP-5

Typický mísovitý závrt o prům. 6,5 m a hloubce 1,2 m v akumulční výplni dna žlíbku na spojnici mezi Závrtem u habrůveckých smrků a Závrty v Průbě. V literatuře neznámý.

HP-6

Další typicky nálevkovitý závrt na způsob malého slepého ponorného žlíbku o průměru 9 m a hloubce 2 m s asi 90 m dlouhým přítokovým žlíbkem. Nalézá se na spojnici mezi Závrtem u habrůveckých smrků, závrtem HP-5 a Závrty v Průbě. V literatuře dosud neuveden.

HP-20 Jezevčí závrt na Močové

Poměrně velký, typicky mísovitý závrt o průměru cca 20 m a hloubce cca 3 m s malým přítokovým žlíbkem. Jeho dno je proděravělé jezevčími norami, podle čehož jsme ho s Arnoštem Hlouškem dne 27.8.2005 pojmenovali. Závrt je nápadný svojí polohou na romantickém lesním paloučku pod Močovou, v místě bývalého arboreta s cizokrajnými stromy, v literatuře však není dosud uvedený. Dne 31.3.2006 jsem pozoroval jak do závrtu vtékal malý ponorný potůček o průtoku asi 1 l/sek, který ponorem na dně závrtu mizel do odlehlého neznámého podzemí (viz foto na s. 58).

Ponory v Úzkém Příhonu

Díky ucpání Habrůveckého ponoru při jarní povodni v závěru března 2006, došlo k významným hydrologicko – speleologickým zjištěním v habrůveckém žlíbku Úzký Příhon. Přestože průtok rozvodněného Habrůveckého potoka, opouštějícího Kubešovu louku pod Habrůvkou, byl mnoho desítek sekundových litrů (viz foto na s.26!), až do Křtinského údolí přesto nedotekla ani jediná kapka! Dne 28.března 2006 M.Šenkyřík objevil v Úzkém Příhonu místo zakrytého ponoru, což bylo potvrzeno i při následné opětovné kontrole dne 29.3.2006, kdy Habrůvecký potok stále končil na téže místě. V Úzkém Příhonu se nám s Arnoštem Hlouškem podařilo lokalizovat místo i ještě jiného zakrytého ponoru. Tyto lokality jsou samozřejmě velmi strategické při hledání podzemního odtoku z Habrůveckého ponoru, a proto budou námi nadále sledovány...

Ranní haiku

Kdepak se to dnes probouzím?
Á - na Starých zámkách!

Slepý ponorný žlíbek na Slaniskách s občasným ponorem HP-10. (8/2005)

foto: Marek Poustevník 2006

Burkhardtův závrtok HP-12 na Slaniskách

2. Speleologický problém Slanisk

Ponorný potůček na Slaniskách

Druhým ponorným místem Habrůvecké plošiny je lesní trať Na Slaniskách, nalézající se 500 m J od Habrůvky. Za jarního tání sněhu zde na několik dní vstupuje do hydrologické funkce miniaturní inundační potůček, o průtoku max. několik decilitrů/s⁻¹. O jeho kapacitě nejlépe vypovídá fakt, že dokonce i při zvlášť vydatném povodňovém tání sněhu na jaře 2005, neměl tento ponorný potůček sílu dokonce ani k tomu, aby pohnul suchým listím na dně přítokového žlíbku k ponoru.

HP-11 Slepý žlíbek na Slaniskách

Ponorný potůček na Slaniskách však přesto v čase dokázal vyhloubit na povrchu náhorní plošiny 93 m dlouhý, a až 2,5 m hluboký žlíbek, který slepě končí v poměrně velkém mísovitém závrtnu o průměru 22 m a hloubce 2 m. V místě vyústění přítokového žlíbku do závrtnu se nalézá v minulosti speleologicky zkoumaný ponor HP-10 (BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, s. 65).

HP-10 Ponor na Slaniskách

V letech 1947-1948 kopali v místě ponoru inundačního potůčku průzkumnou sondu habrůvečtí občané Milan Hudec, Emanuel Jašek a Arnošt Hloušek. Výkop dosáhl hloubky 6 m a ve své spodní části se již zanořil pod skalní stěnu. S výkopem bylo možné pokračovat dál do hloubky, ale protože sonda nebyla vypažena, došlo na konci 40. let 20. století k jejímu opětovnému zavalení a od té doby je pracoviště opuštěné. (BURKHARDT – ZEDNÍČEK, 1951-1955, s. 65, HLOUŠEK, Arnošt, osobní svědectví, 9.5.2005). Nepatrné sběrné povodí ponoru Na Slaniskách však zřejmě dobře koreponduje s dimenzemi „*těsných skalních tratí vodů ucpaných splaveným písčitým nánosem, vedoucích do hloubky*“, které na dně průzkumné sondy v r. 1947 pozoroval R. Burkhardt (BURKHARDT – ZEDNÍČEK, 1951-1955, s. 65). Podzemní řečiště ponorného potůčku ze Slanisek není dodnes objeveno, ale dle Rudolfa Burkhardta pravděpodobně směřuje do 500 m vzdálené, a téměř o 150 m níže ležící jeskyně Jestřábí skála, kde se pravděpodobně objevuje na jezerním dně těžce přístupné Třetí propasti (BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, s. 66-67). Podzemní jezero na dně III. propasti je napájené *pozoruhodným podzemním přítokem z pod závrtné skupiny U Slaniska, který je sledovatelný do vzdálenosti 25 m* (BURKHARDT 1949, VÝBOR SK, 1949, s. 87, BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, s.54-55). Na poč. 60. let se při ojedinělé expedici do této odlehle části jeskynního systému Jestřábí skály podařilo přítokový sifón „od Slanisk“ částečně vypustit, a po snížení hladiny asi o 40 cm, nahlédnout otvorem nad hladinou do neznámého, zatím neprozkoumaného pokračování (LANGER, 1962, s. 10)

Mezi závrtnovou skupinou Slanisk a jeskyní Jestřábí skálou ovšem musí někudy téci ve velké hloubce neznámá tzv. Severní podzemní větev Křtinského potoka, počínající ponory pod Křtinami v jeskyních Rudolfově a Vokounce (srovnej: PRIX, 1948, BURKHARDT, 1948, BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, s. 66-68, PRIX 1962 aj), a proto není speleologický průzkum ponoru na Slaniskách zcela beznadějný.

HP-12 Burkhardtův závrtek

Ve vzdálenosti 14 m JZ od uzávěrové stěny slepého žlíbku Na Slaniskách, se nalézá v předpokládaném směru podzemního odtoku ponorného potůčku k Jestřábí skále, miniaturní závrtek o průměru 2 m, a hloubce pouhých 40 cm. Přes své nepatrné rozměry, si tohoto „*typického okrouhlého závrtnu*“ všiml R. Burkhardt, který pod ním tušil ucpaný komín (vedoucí na řečiště podzemního potůčku?) o průměru 1 m (BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, s. 65).

HP-38 Smetištní závrť

V lesních tratích na Slaniskách se nachází roztroušena řada dalších závrťů. Asi 90 m SSZ směrem od ponoru HP-10 je původně pěkný nálevkovitý závrť HP-38 o průměru 9,5 m a hloubce 2 m, nyní však téměř z poloviny necitlivě zavezený vesnickým odpadem. V literatuře není Smetištní závrť přímo uveden.

HP-35 Závrť u leknínového jezírka

Další ze závrťové skupiny na Slaniskách je poměrně velký, ale mělký závrť o průměru 16,5 m a hloubce 1,9 m, do něhož z nedalekého mysliveckého jezírka stéká nepatrná, jen 25 m dlouhá vodní stroužka, která se na dně závrťu vsakuje do podzemí. Závrť je vlastně malým slepým ponorným žlíbkem a je vhodný k založení průzkumné sondy. Dno závrťu je částečně znečištěno divokou skládkou komunálního odpadu, speleologicky nebyl závrť dosud zkoumáný (BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, s. 66).

R. Burkhardt zaznamenal, že i nedaleké myslivecké „leknínové jezírko“ (kdysi zde lekníny kvetly), je „*pozoruhodným závrtem inundovaným*“, a přidělil mu proto ve své evidenci č. 3 (BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, s. 66). Tento názor však nemohu potvrdit, a proto uměle vytvořenou čtvercovou prohlubeninu mysliveckého Leknínového jezírka jako krasový jev neeviduji.

HP-31

Směr podzemního odtoku z ponorného Závrťu u leknínového jezírka snad naznačuje menší nálevkovitý závrť nalézající se 110 m Z směrem od závrťu HP-35. Dřívějším badatelům byl tento malý závrť o průměru 5,5 m a hloubce 1,3 m, nalézající se stranou v levém svahu žlíbku nad babickým chodníkem, jistě značně utajený. Jeho průzkum nemusí být nezajímavý. Objevil jsem ho dne 25.5.2005.

HP-36 Závrť pod Tyršovým sadem

V žlíbku pod Tyršovým sadem nad Habrůvkou se nalézá další ze závrťů Slanisk. Jeho nálevka má průměr 4,5 m, hloubku 2 m, dno je slibně čerstvě sesedlé, a dokonce v něm slepě končí asi 25 m dlouhý mělký přítokový žlíbek. Závrť je tedy starým ponorem. Tento závrť byl samozřejmě znám již starým habrůveckým speleologům Arnoštu Hlouškovi a kol., ale více neupoutal jejich pozornost, proto nebyl nikdy speleologicky zkoumáný (HLOUŠEK, Arnošt, ústní sdělení, 2005) a ani v literatuře není přímo zmiňovaný. Dle svědectví p. Arnošta Hlouška byla v přítokovém žlíbku, v těsné blízkosti V od závrťu HP-36, za II. světové války provizorní skrýš, v níž bylo při průchodu fronty ukryto v květnu 1945 asi 10-15 občanů z Habrůvky (HLOUŠEK, Arnošt, osobní svědectví 2005). Dne 9.5.2005 jsme tento dosud bezejmenný závrť spolu s p. Arnoštem Hlouškem pojmenovali „Závrť pod Tyršovým sadem“.

HP- 37 Závrť u babické stezky

Speleologicky nejperspektivnějším závrtem v oblasti Slanisk se jeví být dosud prakticky neznámý Závrť u babické stezky, jemuž zde přiřazuji evidenční číslo HP-37.

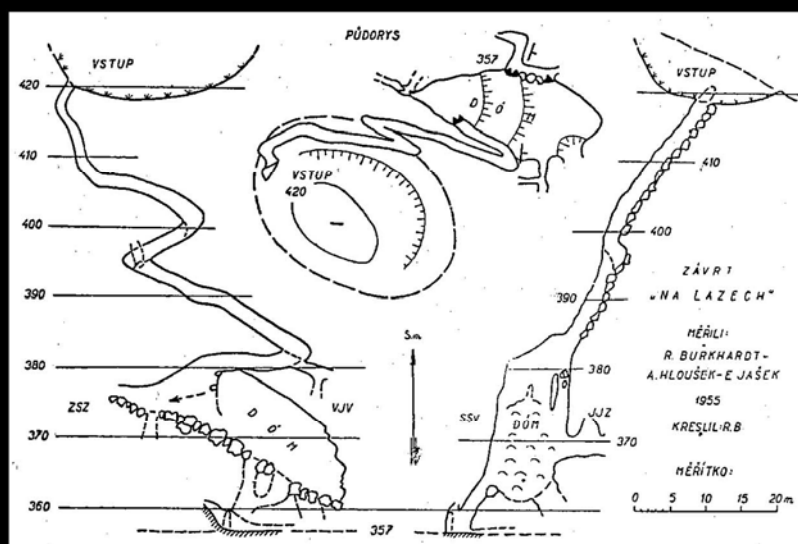
O existenci „závrťu u babické stezky“ se letmo zmiňují již Výroční zprávy brněnského Speleoklubu za roky 1950 a 1951 (VÝBOR SK, 1951, s. 89, VÝBOR SK 1952, s. 36), ale historik speleologických průzkumů v Moravském krasu, Hugo Havel, projevuje při lokalizaci závrťu nejistotu. (HAVEL 1989, s. 29). Dokonce ani místní znalec R. Burkhardt neměl o umístění závrťu zcela jasno, a proto se domníval že „*závrtem u babického chodníku (stezky)*“ je snad míněna málo známá jeskyně č. 1152 Šnek ve Křtinském údolí (BURKHARDT - ZEDNÍČEK 1951-1955, s. 58). Dle mého morfologického ohledání (z r. 2005) však jeskyně č. 1152 Šnek nemůže být v žádném případě nazývána „závrtem“, a ke ztotožnění obou lokalit zřejmě došlo omylem. Jeskyně č. 1152 Šnek tedy není mnou evidovaným „Závrtem u babické stezky“. Nejstarší, dosud žijící veterán speleologie Křtinského údolí, pan Arnošt

Nezvěstný závrť HP - 37 U babické stezky, identifikovaný dne 9.5.2005 panem Arnoštem Hlouškem z Habrůvky (na fotografii).

Jeskyně Šnek ve Křtinském údolí, která byla dříve mylně považována za „závrť u babické stezky“ (12.7.2005).

Burkhardtova mapa dnes nepřístupných podzemních prostor Závrtu na Lazech ve Křtinském údolí, publikovaná v r. 1955 v Československém krasu. Nejvýznamnější speleologický úspěch habrůveckých členů brněnského Speleoklubu, Arnošta Hlouška a Emanuela Jaška z roku 1954

Hloušek z Habrůvky (1929), mne k tomuto velmi málo známému závrtnu osobně přivedl dne 9.5.2005 a sám závrtnu identifikoval jako „Závrt u babické stezky“ a ačkoli v r. 1948 osobně zkoumal (spolu s ostatními habrůveckými jeskyňáři Břetislavem Hudcem a Emanuelem Jaškem) i nedalekou jeskyni č. 1152 Šnek, není mu o jejím pojmenování „závrtem u babického chodníku (stezky)“ nic známo (srovnej: BURKHARDT - ZEDNÍČEK 1951-1955, s. 58).

Dle svědectví p. Arnošta Hlouška byl Závrt u babické stezky speleologicky pokusně zkoumán na počátku 50.let 20. století (r. 1950 a 1951, viz. VÝBOR SK 1951 a 1952) jeskyňáři habrůvecké skupiny Speleologického klubu Brno, Arnoštem Hlouškem a Emanuelem Jaškem. Po odkrytí několika kamenů tehdy snadno pronikli volnou dutinou s hlinitými stěnami a 1 skalní stěnou, asi 4 m hluboko. Na dně prostory ležely čistě omyté kameny, ale v dalším průzkumu („zanesených puklin“ – VÝBOR SK 1951) nebylo možné již bez pažení pokračovat, a proto bylo toto pracoviště předčasně opuštěno z důvodu vyšších perspektiv jiných, snáze dostupnějších lokalit. Následně se závrtnu stal zcela nezvěstný (HLOUŠEK, Arnošt, osobní svědectví, 9.5.2005).

Závrt HP-37 U babické stezky se nachází v horní kotlovité části žlíbku, zaříznutého do Habrůvecké plošiny, tzn. že morfologicky se již nalézá mimo Křtinské údolí. Závrt HP-37 nepochybně je paleoponorem habrůveckých vod, které tímto žlíbkem stékaly z Habrůvecké plošiny, do Křtinského údolí. Žlíbkem kdysi vedla lesní stezka z Habrůvky na vlak do Babic, a proto byl podle ní závrtnu pojmenován. Speleologická otvírka tohoto závrtnu je perspektivní, neboť lze očekávat ve směru paleoodtoků ponorných habrůveckých vod, komunikaci závrtnu s rozsáhlejšími podzemními dutinami, jejichž reliktní byl zastížen v r. 1954 habrůveckými speleology Arnoštem Hlouškem a Emanuelem Jaškem v Jašek–Hlouškově domě 230 m vzdáleného Závrtu Na Lazech (viz. BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, s. 114-115). V budoucnu proto bude jistě vhodné revizní průzkum velmi dobře situovaného Závrtu u babické stezky, zrealizovat. Zde se však již nacházíme velmi blízko území, které řeší ZO 6-05 Křtinské údolí.

Závrt HP-35 U leknínového jezírka, HP-31, HP-37 U babické stezky a též HP-36 Pod Tyršovým sadem, zřejmě vytvářejí v rámci Slanisk samostatnou, geneticky související skupinu, která již má jeskyni Jestřábkou a habrůvecké vody odtud odvodňovala k Z, do prostorů tajemných Lazů, v nichž už 50 let dole nikdo nebyl...

*Arnošt Hloušek při samostudiu
(17.4.2006)*

TO JSOU ALE DNESKA LIDI,
STAVĚT SNĚHULÁKY DO CESTY!🇸🇰

Výřez z nejstarší mapy
Rudicko – Habrůvecké plošiny
z r. 1826 na níž je uvedeno
jméno lesní trati „Děravka“
(MZA, D9, k.153. sg. 624).

Objev Ventalory HP-28 na Děravce.
Původní stav před speleologickým
průzkumem (2.6.2005).

3. Speleologický problém Děravky

HP-28 Ventarola na Děravce

Pověst o Děravce (1914)

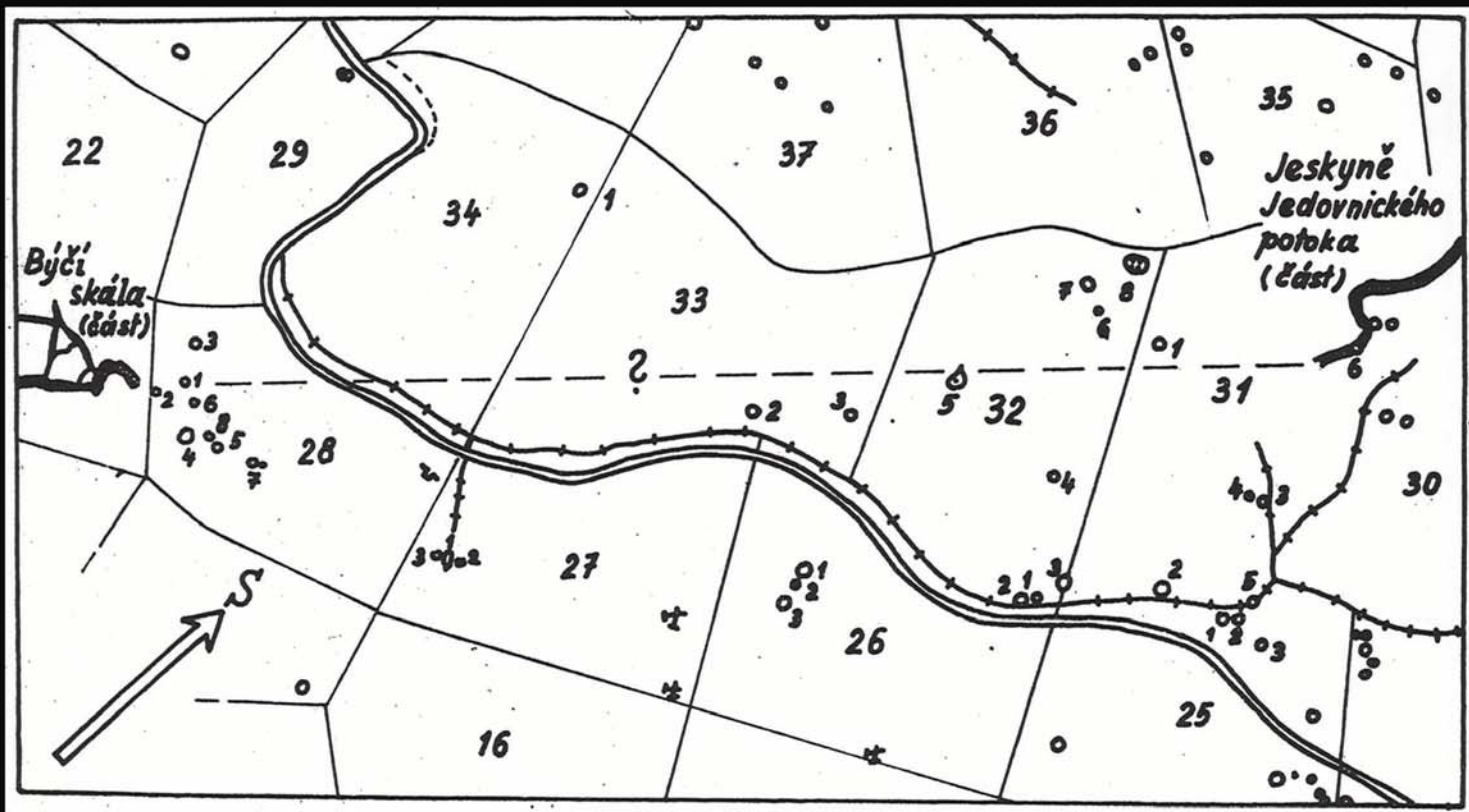
Podle staré pověsti, kterou kdysi vyprávěli v Habrůvce horníci z knížecích Liechtenšteinských dolů, má „Děravka“ být velká neznámá jeskyně na Rudicko - Habrůvecké plošině. Nikdo však neví, kde Děravka je. Tuto pověst mi na jaře 2005 vyprávěl 76 letý speleolog z Habrůvky pan Arnošt Hloušek, ale znal jsem ji i ze svého dřívějšího studia Burkhardtova literárního odkazu. Zanořil jsem se proto do starých archiválií a zjistil jsem, že tato pověst má reálné jádro, jehož kořeny sahají až na počátek 20. století. Tehdy v roce 1914 měl vynikající výzkumce V. Kubásek objevit na Rudicko - Habrůvecké plošině, v lesní trati „Na Děravce“, neznámou propast, v níž údajně „slyšel hukot tekoucích vod“. Kubásek však objev utajil, a krátce nato v r.1915 padl ve světové válce. Objevená jeskyně zůstala nezvěstná.

Bočková zpráva o Kubáskovu objevu Děravky (1922)

V roce 1922, a opakovaně pak v 1928, se však o Kubáskovu objevu neznámé jeskyně „na Děravce“ přesto zmiňuje Antonín Boček ve svých „Průvodcích do Moravského krasu“. Celý Bočkův inkriminovaný text o Děravce se nachází v jeho knížečce „Moravský kras. Průvodce celým jeho územím a jeho krápníkovými jeskyněmi“ vydané v roce 1922 v Praze, kde se píše: „... vody pokračují (z odtokového sifonu Rudického propadání) v podzemní pouti směrem jihozápadním a jejich pravděpodobný běh na povrchu náhorní roviny Rudicko – Habrůvecké označen přímočarým směrem skupin závrťových, z nichž ony u „Děravky“ jsou snad nejdůležitější, neb se v těchto místech podařilo r. 1914 p. ofic. V. Kubáskovi sestoupiti uvolněným otvorem do studňovité chodby, z níž zřetelně slyšel hukot tekoucích vod. Přesně ono místo neoznačil, chtěje si po zkušenostech při pracích v Moravském krasu nabytých, ponechati prioritu objevu pro sebe, leč zanedlouho padl v Haliči, vzav si s sebou tajemství do hrobu.“ (konec citace: BOČEK, 1922, s. 115, přebírají též: PRIX - BURKHARDT 1949, s.284). V novém doplněném vydání svého „Průvodce“ se r. 1928 Antonín Boček k objevu nezvěstné propasti na Děravce vrací, znovu opakuje všechna fakta, a navíc hodnověrnost svého tvrzení podpírá tím, že samotného objevitele Kubásku oslovuje důvěrně jako svého „kolegu“ (BOČEK 1928, s. 227).

Hledání Děravky R. Burkhardtem (1949)

V roce 1948/1949 započali badatelé Rudolf Prix a Rudolf Burkhardt „systematický zákres všech závrťů náhorní roviny Rudicko – Habrůvecké“ (P.R., 1949, s. 303). Přitom narazili na Bočkovu zmínku o nezvěstné propasti, nalézající se v lesní trati „na Děravce“ u Rudice (BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, s.57). Dr. Rudolf Prix kdysi s V.Kubáskem „často chodil“, ale Kubásek se mu o svém objevu na Děravce přesto nikdy nezmínil, ačkoli právě Prixovi ukázal jiný svůj tajný objev: jeskyni Silvestrovku ve Křtinském údolí, kterou Kubásek taktéž „dlouho tajil a vchod ukrýval“ (PRIX - BURKHARDT 1949, s. 285, BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, s.57). Z toho Rudolf Burkhardt usoudil, že onou nezvěstnou Kubáskou propastí je snad míněna jeskyně Silvestrovka (obj. 31.XII.1910) ve Křtinském údolí, a že lokalizace nezvěstné propasti na lesní trať „Děravku“ „povstala snad omylem“ (BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951-1955, s.57). Do Silvestrovky se opravdu vstupuje propastí, která ústí u stropu obrovského dómu. Jeskyně je však hydrologicky opuštěná, a proto z ní „zřetelný hukot tekoucích vod“ nemohl být nikým slyšen. Chybějící zvukový efekt se proto R. Burkhardt snažil vysvětlit „hlasitým crčením (skapových) vod z vysokých komínů padajících na hladinu někdy až 0,5 m hlubokého jezírka, které se v jeskyni objevuje po větších deštích“ (PRIX - BURKHARDT 1949, s. 285). Jeho argumentace se ovšem nejvíce dostatečně přesvědčující. Pro případ, že by Bočková lokalizace propasti na „Děravku“ byla přece jen správná však naznačil, že i zde zná jeden

Burkhardtova mapa závrtů S části Habruvecké plošiny a J Rudické plošiny z r. 1959 (převzato z Vlastivědných zpráv z Adamova a okolí 1/1959). Ventalora HP-28 na Děravce je uvedena pod kódem Ha 31/5.

Závrt HP-27 na Chvalkově poblíž Ventalory HP-28. (7/2005)

nálevkovitý závrť o průměru 4 m, o němž se mezi rudickými občany povídalo, že kdysi býval hlubokou otevřenou propastí (PRIX - BURKHARDT 1949, s. 285).

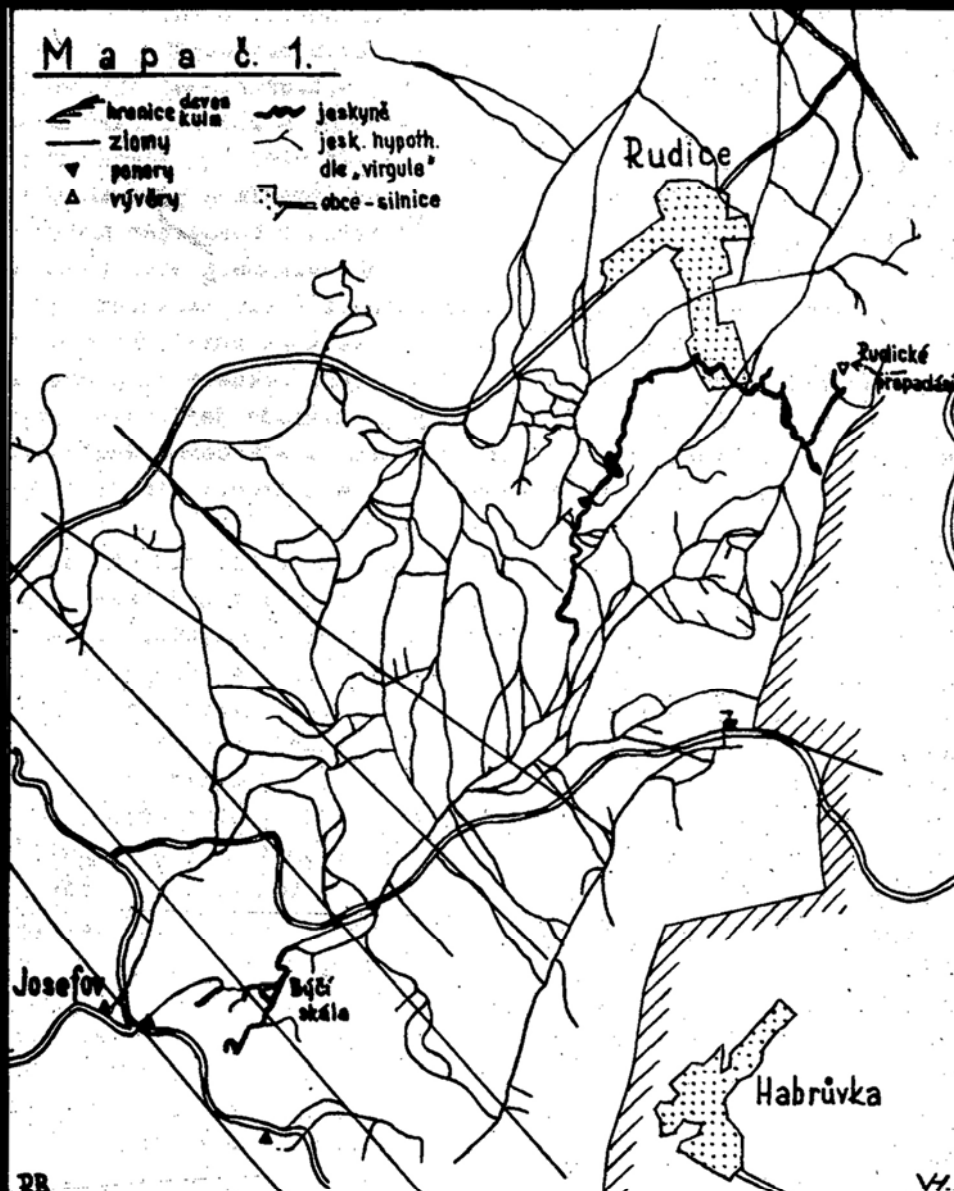
Speleohistorický rozbor pověsti o Děravce

Při analýze výše uvedeného Bočkova textu (BOČEK 1922, s. 115) dospívám (r. 2005) k názoru, že jeho zpráva o nezvěstné propastovitě jeskyni na Rudicko – Habrůvecké plošině, včetně její lokalizace na lesní trať „Děravku“ – je autentická, a pozdější Burkhardtův pokus o její ztotožnění s jeskyní Silvestrovkou pravděpodobně neobstojí. Boček jistě psal o událostech jemu dobře známých, nepochybně mu důvěrně sdělených samotným „kolegou“ Kubáskem. Boček sice nebyl fyzickým účastníkem objevu, ale jistě o něm byl jako „*nekorunovaný král moravské speleologie*“ dobře informovaný. V. Kubásek svůj objev učinil na „zájmovém území“ německých jeskyňářů kdysi mocné Jeskynní sekce V.D.T. (Verein Deutscher Turisten – sektion für Höhlenforschung), kteří měli za časů habsburského mocnářství a 1. československé republiky ve střední části Moravského krasu silné dominantní postavení. Rudolf Burkhardt doslova uvádí, že „*německá výzkumná skupina měla monopolní výzkumné právo na celém území někdejšího liechtenštejnského panství*“ (BURKHARDT 1949a, s. 302) a bylo o nich známo, že ho dokáží zneužívat vůči „cizím“ (českým!) jeskyňářům (viz. Prixovo vyhnání v r. 1911 - z pouhé konkurenční revnivosti - z jím objevené jeskyně Rudolfsky ve Křtinském údolí, s následným zavalením vchodu!). Toto je s velkou pravděpodobností důvod, proč V. Kubásek „*po zkušenostech při pracích v Moravském krasu nabytých*“ tajil svůj objev propasti na Děravce, jakož zatajil i jiný svůj objev: jeskyni Silvestrovku ve Křtinském údolí! Navíc A. Boček vnáší zprávu o nezvěstné propasti na Děravce do literatury již roku 1922, tedy pouhých 6 let po jejím objevení. Taktéž osobnost Antonína Bočka, pozdějšího zakladatele a 1. předsedy brněnského Speleoklubu, po Absolónovi muže č. 1 na kolbišti moravské speleologie - je zcela důvěryhodná, a jím poskytnuté sdělení jistě můžeme považovat za zcela seriózní informaci. Píše v oznamovacím tónu, jako zkušený speleolog, který dobře ví, co píše – a jeho slova nepřipouštějí dvojí výklad. A kdo byl samotný V. Kubásek? Zřejmě i on budí důvěru, neboť sám R. Burkhardt ho charakterizoval jako „ *vynikajícího výzkumce*“ (BURKHARDT 1949, s. 301). Otec Arnošt Hloušek dokonce objevil ve starém čísle *Československého krasu* fotografii na níž vidíme V. Kubásku ve společnosti výkvětu tehdejší elity speleologie: Karla Absolóna, Antonína Bočka a dalších. (poznámka: snad je to tentýž Kubásek, který v jižní části Moravského krasu učinil objev slavné „*ochozské čelisti*“ neadrtálce a byl též objevitelem Málčiny jeskyně. V. Kubásky totiž označuje jako objevitele ochozské čelisti a Málčiny jeskyně právě jeho známý dr. Rudolf Prix – a to v *Časopise turistů*, roč. LIX, 1947, kde na straně 26 uvádí iniciály jména V. Kubásky hned 3x, a to navzdory tvrzení oficiálních pramenů, že objevitelem je K. Kubásek – viz. můj článek o Málčině jeskyni, *Speleo* 2006 – v tisku).

To ovšem znamená, že **tajemství Kubáskovi Děravky je neodhalené dosud!** Jak speleologicky tajemně jen zní to slovo „DĚRAVKA“! Co se jen za tím historicky starým jménem asi skrývá? Tato pověst jistě proto musela kdysi, když ještě nebyla známa podstatná část jeskynního systému mezi Rudickým propadáním a Býčí skálou, po zásluze vzbuzovat pozornost a jítřit fantazii speleologů, kontemplujících nad speleologickou problematikou Rudicko - Habrůvecké plošiny. Dnes, po úspěšném odhalení tajemství Jedovnického podzemního potoka od ponoru až k vývěru, však již pověst o Děravce dávno ztratila na svém kouzlu a nebyť několika letmých zmínek na zažloutlých stránkách v *Československém krasu*, byla by již zcela v zapomenuta.

Znovuobjevení lesní tratě „Děravka“ na Rudicko - Habrůvecké plošině (2005)

Ze stručných literárních narážek je zřejmé, že generaci starých badatelů: Boček, Prix a Burkhardt byla lokalizace lesní tratě „Děravka“ na *náhorní rovině rudicko – habrůvecké* ještě známá. Ale ani oni přímo neuvádějí, kde přesně lesní trať „Děravka“ vlastně je. Toto povědomí se postupem času vytratilo, takže když jsem se v r. 2005 vydal Děravku hledat,

Feitlova virgulová mapa neskutečného jeskynního bludiště pod Rudicko-Habrůveckou plošinou, objevená v r. 1945 v archivu německých jeskyňářů brněnského klubu „Verein für Höhlenforschung“, v Ochozské jeskyni. Překresba R. Burkhardta, z r. 1960. (převzato z Vlastivědných zpráv z Adamova a okolí, roč. IV, č. 2/1960)

Jméno Viktora Kubásky na památníku obětem světové války v Bílovicích nad Svitavou

nežil již (pravděpodobně) nikdo, kdo by lesní trať *Děravku* znal. Dokonce ani jeden z posledních žijících pamětníků Bočkových, Prixových a Burkhardtových dní, znalec místních lesů, 76 letý velmi zkušený speleolog z Habrůvky pan Arnošt Hloušek (*1929), netušil, kde se lesní trať „Děravka“ nacházela. „Ve *Wiehlově údolí? Možná, že ještě dál k Rudici...*“. Dokonce ani profesní lesníci na Školním lesním podniku Křtiny neví, kde by lesní trať „Děravka“ na území někdejšího liechtenstejnského panství, na Rudicko – Habrůvecké plošině, měla být (MALÝ Radek, ústní sdělení, 6.9.2005). Vypátrání přesné polohy lesní tratě „na *Děravce*“ bylo pro mne proto prvotním úkolem při stopování pověsti o nezvěstné Kubáskově jeskyni.

Když mi v dubnu 2005 otec Arnošt Hloušek vyprávěl pověst o *Děravce* (kterou slyšel od horníků v habrůvecké hospodě), dostal jsem vnuknutí, že musím jít hledat až vysoko do samého nitra Rudicko – Habrůvecké plošiny. V mapě jsem si všiml, že se tam v jejím středu nachází velmi výrazný a dlouhý, hydrologicky opuštěný lesní žlíbek (Košov žlíbek). Napadlo mne, že by se tam měl nacházet neznámý paleoponor, a vydal jsem se ho hledat. Nikdy předtím jsem v tomto velmi odlehlém a speleologicky opomenutém zákoutí Moravského krasu, nebyl. A právě do těchto míst mne dne 3. května 2005 dovedla má intuice. V okolí žlíbku jsem si ihned všiml celé řady anonymních závrťů, z nichž některé mají dokonce čerstvě prořícená dna do podzemí. „*Není-li tento závrťový cedník „Děravkou“, co je potom Děravka?!“*“, lamentuji. O několik dnů později - 7.června 2005 – definitivně odhaluji tajemství lokalizace lesní trati „Děravka“. V Moravském zemském archivu mi knihovnice Barbora Roučková podává starou mapu lichtenstejnského panství v okolí Habrůvky, pocházející již z roku 1826. Můj pohled na ní ihned upoutává nápis „Djrařka“ (MZA, D9, k.153, sg. 624). Je to *Děravka!!!* Tímto způsobem jsem objevil lesní trať „Děravku“ na povrchu Rudicko – Habrůvecké plošiny a její speleologickou problematiku, pro současnou generaci.

Objev Ventaroly na Děravce (3. května 2005)

Dne 3.5.2005 jsem při speleologické rekognoskaci Habrůvecké plošiny, přišel v místě vějířovitého soutoku opuštěných žlíbků v lesní trati Chvalkov, v Košov žlíbku, v pramenné oblasti *Wiehlova údolí*, 600 m západně od Klostermannovy studánky, k velmi výrazné kumulaci závrťů. V této anonymní závrťové skupině ihned upoutala moji pozornost zejména malá propadlinka v řečišti zaniklého paleotoku o průměru pouze 1,8 x 1,3 m a hloubce 0,75 m, nalézající se u úpatí 1 m vysoké, morfologicky však velmi přitažlivé, erozně omleté, skalky. Proto jsem provedl prohlídku jejího dna, a z něj jsem z průduchu v hlíně ke svému úžasu zřetelně ucítil jemně vanout chladný dech podzemí, až se květinka u průvanového místa chvěla. Ačkoli se toto průvanové místo nachází ve výšce 487 m.n.m. (na základě odečtu ze ZM ČR), tzn. velmi vysoko na povrchu náhorní plošiny, tak z něj průvan vanul na počátku května (2005) směrem ven. Objevenou lokalitu jsem proto oficiálně pojmenoval „*Ventarola na Děravce*“ a v rámci jednotné registrace všech závrťů Habrůvecké plošiny jsem ji přiřadil evidenční číslo HP-28, které jsem vyrazil na měřičský bod a přinýtoval ho ke skále. Tajemné vyzařování tohoto místa způsobilo, že jsem se rozhodl, že této lokalitě budu věnovat veškerou svoji speleologickou péči.

Konzultací tohoto zajímavého objevu jsem dále zjistil, že propadlinky u skalky si již dříve všimli (okolo r. 1995) lesní dělníci, kteří na dohled odtud stavěli myslivecký seník, jednímž z nich byl habrůvecký speleolog, pan Arnošt Hloušek (HLOUŠEK Arnošt, ústní sdělení 2005). Rudickým jeskyňářům nebyla tato lokalita známá (ŠEBELA Roman, ústní sdělení 6/2005). Na základě upozornění pana Zdenka Fárlíka (ZO 6-05) jsem však byl následně uveden na stopu důležitého, ale speleologicky zapadlého článku Rudolfa Burkhardta: „*Rudická plošina – nové východiště objevů jeskyní Jedovnického potoka*“, který vyšel před 46 lety v dnes téměř nesehnatelném čísle 1/1959 *Vlastivědných zpráv z Adamova a okolí* (BURKHARDT 1959a). R. Burkhardt v článku zveřejnil svůj soupis závrťů nalézajících se v prostoru mezi tehdejšími konci Býčí skály a Rudického propadání, včetně schematické

Ventarola na Děravce

Dne 25. listopadu 2005 putujeme s otcem Arnoštem na Děravku.

Odvalujeme kámen a nad výronem teplého vzduchu si ohříváme ruce

Na jaře 2006 byl pozorován ponor
jarního potůčku do podzemí Ventaroly
(31.3.2006)

mapky. Jeden z posledních existujících exemplářů tohoto čísla (1/1959) *Vlastivědných zpráv z Adamova a okolí*, (které nemají ani v MZA) se mi nakonec podařilo sehnat k prostudování až od samotného archiváře Historicko – vlastivědného spolku v Adamově, p. Richarda Beránka, který mi zapůjčil svůj vlastní osobní výtisk. Z článku, i z přiložené mapky je evidentní, že R. Burkhardt „propadlinku“ Ventaroly na Děravce znal již v r. 1959. Uvádí ji pod svým vlastním evidenčním kódem Ha 31/5 v soupisu závrťů lesní trati Chvalkov, kde se zmiňuje o „*propadání v korytě periodického potůčku*, (který se propadá) *někdy až u 1 m vysoké skalky při jižním svahu*, (kde byla) *kopána sonda*. (BURKHARDT 1959a s. 7). Tímto způsobem se dozvídáme důležitou informaci, že „propadlinka“ je ve skutečnosti pozůstatkem starého (speleologického?) výkopu. O jeho autorství, jakož ani o dalších okolnostech výkopu, však Rudolf Burkhardt bohužel nezanechává žádnou bližší informaci. Vzhledem k preciznosti všech jeho literárních záznamů, proto můžeme oprávněně předpokládat, že mu tyto okolnosti nebyly známy. Ventaroly si však R. Burkhardt na dně výkopu jistě nevšiml, protože jinak by tuto dokonale strategicky umístěnou lokalitu pravděpodobně preferoval ke speleologickému průniku na hledaný Jedovnický podzemní potok na místo stranou ležícího problematického Závrťu u Klostermanovy studánky. Vůbec bych se proto nedivil, kdyby tento anonymní speleologický výkop pocházel z období již (dávno) před rokem 1945, tedy z časů, kdy Rudicko – Habrůveckou plošinou procházeli jeskyňáři německé Jeskynní sekce „*Vereinu*“ (V.D.T.), kteří zde prováděli, pod vedením ing. Feitla, rozsáhlý virgulový průzkum. Jako kuriózní památka na tento průzkum se zachovala podivuhodná virgulová mapa předpokládající neskutečné jeskynní bludiště pod Rudicko - Habrůveckou plošinou a Harbechami (FEITL 1937, BURKHARDT, 1960, PRIX – BURKHARDT 1949, s. 286). Poválečným odsunem německého obyvatelstva však již brzy zaniklo povědomí o speleologické činnosti speleologů německé národnosti, kteří kdysi měli v prostoru Rudicko – Habrůvecké plošiny a Křtinského údolí silné dominantní postavení. Do tohoto pohnutého období tedy můžeme jistě předběžně datovat vznik anonymního výkopu v místě Ventaroly na Děravce. U „*kopané sondy*“ však každopádně chybí (zjevná) deponie, a proto výkop musel být jen zcela nepatrných rozměrů. A nebo je snad zamaskovaný? A nyní zpět k pověsti o Děravce: **není toto nakonec onen hledaný nezcťný Kubáskův výkop Děravky z roku 1914?!**

Karsologická poloha objevené ventaroly vůči systému Býčí skály

Ventarola na Děravce (HP-28) velmi pravděpodobně detekuje paleoponor dnes již neexistujícího paleotoku, který na povrchu *bádenského ostrova*: dnešní Rudicko – Habrůvecké plošiny, vytvořil ve výškách kolem 500 – 415 m.n.m. až překvapivě rozsáhlou síť žlíbků, povrchově odvodňující k Padochovu na západě. Podle současných geodetických údajů se Býčí skála nejvíce přibližuje k tomuto podezřelému místu v oblasti Srbského sifonu, kde mívá *Ventarolu na Děravce* ve vzdálenosti 380 m SZ odtud a ovšem o cca 150 m níž. Směrem k Srbskému sifonu ale asi paleoponor neodvodňoval, neboť mu k tomu zřejmě bude chybět tektonická dispozice. Mnohem pravděpodobnější se mi jeví odtoková cesta z paleoponoru *Ventaroly na Děravce* JZ směrem, v souladu s tektonickým zlomem Košova žlíbku, který s velkou pravděpodobností generálně sleduje k jihozápadu, tzn. vstříc Býčí skále někam mezi Škaredý sifon a Gotickou chodbu. Tudy je to k Býčí skále vzdušnou čarou už 800 m daleko.

Alternativní teorie „paralérní jeskyně“ do Křtinského údolí a problém Tří kotlů

Prozatím nelze rozhodnout zda *Ventarola na Děravce* nemůže dokonce být paleoponorem s vlastním nezávislým odvodňovacím mechanismem pod Habrůveckou plošinou, který se s jeskynní soustavou Býčí skály v podzemí nikdy nesetkal a prochází tudíž samostatně souběžně s ní do Křtinského údolí, po její JV straně. Podotkneme jen na tomto místě, že teorii o existenci neznámé jeskyně paralérní s Býčí skálou, naznačil již r. 1928 Antonín Boček v souvislosti s problematikou tajemných Tří Kotlů ve Křtinském údolí (BOČEK 1928, s. 264). V roce 2005 jsem dospěl ke shodnému pocitu nezávisle svým

studiem morfologickým. Tím by se pravděpodobně začala řešit otázka geneze velmi významného SV tektonického zlomu, který ve vývěrovém dílu Křtinského údolí vymodeloval podivuhodný skalní monument meandru Zubu času. Tento JZ - SV tektonický zlom od Zubu času protíná velmi důležitou závrťovou linii Tří kotlů a vyznívá k SV do neznáma, pod vysoký masiv Habrůvecké plošiny. Tímto směrem se ve vzdálenosti 2 km od Křtinského údolí nachází *Ventarola na Děravce*, jejíž hloubkový potenciál na dno Křtinského údolí obnáší -157 m (odečet ze ZM ČR). Speleologické důležitosti celého přírodního amfiteátru u Tří kotlů si byl v tomto opravdu podivuhodném dílu Křtinském údolí plně vědom i sám mistr křtinské speleologie Rudolf Burkhardt, který právem vyzdvihl jeho hodnoty, když napsal, že představuje: „*vděčné pole morfologického, geologického, a hydrografického – speleologického průzkumu*“ (BURKHARDT – ZEDNÍČEK 1951 – 1955, s. 61). ZO ČSS 6-31 S.P.P.M. bude k řešení této problematiky z Habrůvecké plošiny přirozeně inklinovat a budeme ji aktivně řešit svými podzemními speleologickými průzkumy z pracovišť: z Děravky i od Habrůvky.

Závěr

Odpověď na všechny tyto zajisté mimořádně zajímavé otázky nastíní řádný speleologický průzkum „*Ventaroly na Děravce*“. Z těchto důvodů jsem „*Děravku*“ vytypoval jako detašované speleologické pracoviště ZO ČSS 6-31 S.P.P.M., s plánovaným termínem zahájení otvírky jaro 2006. Proto dne 6.9.2005 proběhlo u *Ventaroly na Děravce* terénní Správní řízení ve věci povolení speleologického pracoviště za účasti: RNDr. Antonín Tůma (za Správu CHKO Moravský kras), ing Radek Malý (za Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny), Karel Kalendra (za Obecní úřad Habrůvka), Marek P. Šenkyřík (za ZO ČSS 6-31 SPPM) a jako vzácný host se jednání zúčastnil zasloužilý habrůvecký speleolog p. Arnošt Hloušek. Všechny zúčastněné strany byly Speleologickým projektem výzkumu Habrůvecké plošiny (ŠENKYŘÍK 2005c) kladně osloveny, a Správa CHKO Moravský kras proto bezproblémově vydala ZO 6-31 povolení ke speleologické činnosti.

Situace na pracovišti na jaře 2006

Dne 8. ledna 2006 byla provedena zimní kontrola průvanové činnosti ventaroly. V terénu leželo cca 40 cm sněhu, teplota dosahovala -9 stupňů. V místě průduchu ventaroly byl napříč sněhovou pokrývkou výtátý malý tunýlek o průměru 5 cm se zledovatělou vnitřní skořápkou. *Ventarola na Děravce* tedy dýchá jen málo, ale dýchá.

Dne 30. března 2006 zde byla provedena další kontrola během jarního tání sněhu. Na náhorní plošině dosud ležela sněhová pokrývka, ale v „propadlině“ *Ventaroly* přesto končil svoji pouť poměrně bujarý ponorný potůček o průtoku cca 2,5 l/sek. Tímto pozorováním jsem potvrdil, že *Ventarola na Děravce* je inundačním ponorem, na což poukázal již r.1959 R.Burkhardt, když se zmiňoval o *periodickém potůčku*, který se propadá *někdy až u 1 m vysoké skalky při jižním svahu*, kde byla *kopána sonda* (BURKHARDT, 1959a, s. 7).

V přítomné chvíli (duben 2006) jsou již v chodu přípravné práce k fyzické otvírce tohoto slibného pracoviště na Habrůvecké plošině, které ZO 6-31 zahájí v nejbližším čase.

Některé další závrtý oblasti Děravky:

HP-33 Ponor na Chvalkově

Nepatrná prohlubeninka v korytě žlábku 11,5 m severně od *Ventaroly na Děravce*. O tomto nepatrném „*propadání v korytě periodického potůčku*“ se zmiňoval BURKHARDT (1959a, s.6,7).

HP-27 Závrt na Chvalkově

Ve směru předpokládaného podzemního odtoku periodického potůčku z ponoru *Ventaroly na Děravce*, se nalézá 23 m J směrem pěkný mísovitý závrt HP-27 o průměru 8,7 m

Závrtky sv. Antoníčka HP-29 a HP-30 na spojnici mezi Klostermanovou studánkou a oblastí Děravky. Jedny z nejmenších typických nálevkovitých závrťů Habrůvecké plošiny (8/2005)

Závrt HP-43 u kamenné lávky (stav 6.8.2005)

a hloubce 1,8 m, Burkhardtem evidovaný jako Ha 31/3 (BURKHARDT, 1959a, s.6,7). Závrt je nápadný svoji polohou u křižovatky lesních cest v Košově žlíbku, v lesní trati na Kalech.

HP-29, HP-30, HP-41, HP-40 Závrtky sv. Antoníčka

Asi 130 m JV od Ventaroly na Děravce směrem ke Klostermannově studánce se na dně lesního žlíbku nalézá nenápadná skupinka miniaturních mikrozávrtků, které zde pojmenovávám „Závrtky sv. Antoníčka“. Speleologicky nejzajímavější z nich je typicky nálevkovitý závrt HP-41 o průměru 2,7 m a hloubce 1,4 m, s příkrými strhlými hlinitými stěnami, sesedajícími do neznámého podzemí. Stejného typu je i nedaleký sympatický dvojzávrt HP-29 a HP-30. Východní ze závrtků (HP-29) tvoří nálevka o průměru 2,9 m a hloubce 0,7 m. Druhý závrt (HP-30) se nalézá na ose V-Z jen za půlmetrovým přepažením. Má průměr 2,9 m a hloubku 1,1 m. Za zmínku v závrtové skupince u sv. Antoníčka ještě stojí mikronálevka HP-40. Má průměr 1,4 m a hloubku pouhých 0,4 m a svým vzhledem i velikostí zcela připomíná „Burkhardtův závrt“ v lesní trati na Slaniskách (viz. HP-12).

Závrt v Košově žlíbku HP-25, HP-26, HP-42, HP-53

Jiná závrtová skupinka lesní trati Chvalkov, se nachází na dně Košova žlíbku Z od Ventaroly na Děravce. Nejkrásnější je zde typicky nálevkovitý závrt HP-26 o průměru 8,5 m a hloubce 2 m, jehož dno jeví známky mírného sesedání. Burkhardt závrt evidoval v r. 1959 jako Ha 31/2 a vyzdvihl jeho speleologickou důležitost slovy: „*velmi slibný*“, ovšem ve vztahu k tehdejším dobovým okolnostem (BURKHARDT, 1959a, s. 6,7). Dosud neevidovaná vsedlinka HP-42 (o průměru 2,3 m x 1,9 m a hloubce 0,7 m) pak zřejmě na dně Košova žlíbku detekuje další paleoponor z nejmladší vývojové fáze žlíbku. Na akumulární terase na levém břehu Košova žlíbku se ještě nalézají malé závrtky HP-53 o průměru 2,5 m, hl. 0,9 m se sedajícím dnem, a HP-25 o průměru 2,7 m a hloubce 0,5 m.

Závrt u černých hlín HP-15, HP-17, HP-18, HP-39

Od Ventaroly na Děravce, asi 150 m SV směrem, se nachází v lesní trati „U černých hlín“ další závrtová oblast. Zatím zde byla přidělena evidenční čísla HP-15, HP-17, HP-18 a HP-39. Tato oblast však ZO 6-31 speleologicky již nezajímá, neboť zde se již nacházíme v blízkosti koncových partií Rudického propadání.

HP-43 Závrt u kamenné lávky

Ve vzdálenosti 280 m SZ od Ventaroly na Děravce směrem k Býčí skále, se nalézá v lesní trati Nová seč, nálevkovitý závrt o průměru 9,5 m a hloubce 2,8 m. Tento závrt je v literatuře znám jako „Závrt u kamenné lávky“ (HAVEL, 1989, s. 44 a 109) a Burkhardt ho evidoval jako Ha32/2 (BURKHARDT, 1959a, s.6,8). Nálevka závrtu vznikla na akumulární terase na pravém břehu Košova žlíbku, severně od zářezu koryta zaniklého paleotoku, tzn. že se dle geomorfologického rozčlenění Rudicko-Habrůvecké plošiny nalézá již na jejím „rudickém“ břehu. Košův žlíbek v těchto místech přepažuje 33 m SV od závrtu historický kamenný můstek lesnické cesty, podle něhož byl závrt pojmenován. R. Burkhardt v r. 1959 „Závrt u kamenné lávky“ hodnotil - vzhledem k dobovým okolnostem - jako *nadějný* a vytipoval ho jako jednoho z adeptů pro případnou speleologickou otvírku při hledání tehdy neznámého jeskynního systému na Jedovnickém podzemním potoce (BURKHARDT, 1959a, s.8,9). Proto v závrtu č. 2 v lesní trati Nová seč započali v roce 1962 bratři Šeréblové z Brna s hloubením šachty (VÝBOR SK, 1963, s. 36, BURKHARDT, 1965). O jejich *krátce* kopané průzkumné sondě existuje letmá zmínka ještě z r. 1963 (ŠTELCL 1964), ale v zápětí již r. 1965 píše R. Burkhardt o průzkumu v minulém čase (BURKHARDT, 1965). Hloubka výkopu tehdy dosáhla podle literárních sdělení pouhých 3 metrů (HAVEL, 1989, s. 44 a 109). Podle svědectví současného předsedy ZO ČSS 6-01 Býčí skála Jiřího Svozila – však bylo na průzkum navázáno ještě v 70. letech, kdy průzkumná šachta dosáhla podstatně větší hloubky cca – 10 m, ale protože „závrt nikam nepouštěl“, bylo pracoviště

Inundační ponor v Závrtu v Průbě (HP-49) v hydrologické akci dne 31. 3. 2006

Inundační ponor v Jezevčím závrtu na Močové (HP-20) odvodňující do odlehlého podzemí (31. 3. 2006)

opuštěno, aniž byly jeho výsledky prezentovány v literatuře (SVOZIL, Jiří, osobní svědectví 2005, MRÁZEK 1978?). Podle Havlova literárního záznamu tento obnovený speleologický průzkum Závrtu u kamenné lávky proběhl v letech 1975 až 1978 a výkop dosáhl hloubky – 9m (HAVEL 1989, s. 67, 109). Závrt u kamenné lávky je tedy bývalým pracovištěm členů ZO ČSS 6-01 z Býčí skály. O rozsahu vykonaných prací nejlépe vypovídá nepatrná haldička z vytěžených sedimentů, deponovaná nad hranou nálevky závrtu. Výkop podle všeho nepřekonal ani akumulární pokryv uložený na dně Košova žlíbku, a proto zřejmě nedosáhl skalního podloží s předpokládaným zkrasovněním. Protože závrt bezprostředně geneticky souvisí se závrtovou skupinou Děravky (tzn. s územím, které nyní studuje ZO ČSS 6-31 SPPM), objevuje se ještě i v tomto soupisu závrtů Habrůvecké plošiny. Obnovovat zde speleologické pracoviště ZO ČSS 6-31 SPPM však nehodlá. Jak dnes víme, Jedovnický podzemní potok pod závrtem ve skutečnosti neteče. Býčí skála míjí Závrt u kamenné lávky v oblasti Škaredého sifonu cca 300 m SZ odtud. Geneze zkrasovnění pod Závrtem u kamenné lávky, jakož i všech ostatních závrtů Děravky proto zůstává: nejasná.

Závrt na Dřínové HP-47, HP-48

HP-48 (Burkhardt: Ha 26/1) – oválný průměr 11,5 x 7,5 m na JV ose, hloubka 1,3 m, připomínající malou těžební jámu. Jezírko deštné vody na dně každopádně dokazuje, že se jedná o lokalitu s hermetickou ucpávkou – ale Burkhardtovi se líbil (BURKHARDT 1959a). Několik metrů JV od závrtu HP-48 se však nachází slibná nálevka závrtu HP-47 (Burkhardt: Ha 26/2) o průměru 3,2 m a hloubce 1 m, která se Burkhardtovi taktéž kdysi zamlouvala (BURKHARDT 1959a).

Závrt v Průbě HP-49, HP-51, HP-52, HP-50

HP-49 – pěkný, typicky mísovitý závrt vysoko v levém břehu Košova žlíbku, o průměru 10 m, hloubce 1,1 m, s 24 m dlouhým erozním zářezem přítokového žlíbku. Dne 31.3.2006 jsem fotografoval Závrt v Průbě v hydrologické funkci, kdy se dnem závrtu vsakoval do podzemí malý potůček tajícího sněhu o průtoku do 1 l/sek. Tento závrt s ponornou funkcí je zřejmě zataraseným jeskynním komínem a zajímavý je svojí pozicí na JZ dislokaci, jíž v nedalekém Křtinském údolí odpovídá strmý žlíbek se závrtů HP-13 a HP-14, což nemusí být nevýznamné, spíše však ale ponor na dně závrtu odvodňuje do Býčí skály. Burkhardt (1959a) tento nápadný závrt znal jako Ha 27/1 a ve své době (1959) to byl pro něj *nejbližší nesporný závrt* Habrůvecké plošiny v neznámu před přítokovým sifonem Býčí skály (BURKHARDT 1959a, s. 6 a 8). Závrt HP-49 V Průbě byl jedním z šesti závrtů v oblasti Děravky, které se Burkhardtovi nejvíce líbily (viz. HP-43, HP-26, HP-47, HP-48, a též závrt Ha 32/5 v trati Nová seč na nedaleké Rudické plošině) (BURKHARDT, 1959a). Závrt HP-49 je jeden z mnoha ve speleologii prakticky neznámých závrtů Habrůvecké plošiny. Znovuobjevil jsem ho v rámci své vlastní současné rekognoskace dne 18.7.2005, a pohled do Burkhardtovy mapky byl pro mne pouze zpětnou vazbou. Po obou stranách dominantního závrtu HP-49 V Průbě leží dva satelitní závrtky HP-51 o průměru 3 m a hloubce 0,5 m, a závrtovitá nerovnost HP-52 o průměru 4 m, hl. 0,5 m. Až těsně pod hranou náhorní plošiny jsem objevil krásný nálevkovito – mísovitý závrt HP-50 o průměru 7,5 m a hloubce 1,7 m, který Rudolf Burkhardt (1959a) kupodivu neznal. Závrt HP-50 tedy může být považován za můj objev na Habrůvecké plošině (obj.24.7.2005).

Viděli jste už někdy
běžet psa: jezevčíka?
TO JE SRANDA!

Klostermanova studánka na hydrologickém rozvodí Rudické a Habrůvecké plošiny (7/2005)

Měřičské body s vyraženým evidenčním číslem a iniciály HP, používané v r. 2005 při evidenci závrťů na Habrůvecké plošině.

Haiku u závrťu HP-49:

EJHLE ZÁVRT!
AJJAJÁJAJAJ!

Slepé ukončení ponorného žlíbku Klostermanovy studánky HP - 44 (7/2005)

4. Speleologický problém Klostermannovy studánky

Ponorný potůček Klostermannovy studánky

SV okraj studijního území Habrůvecké plošiny hydrologicky vymezuje pramen Klostermannovy studánky. Malý ponorný potůček, který ze studánky vyvěrá, se zanořuje do podzemí poměrně mohutným, 130 m dlouhým, až 32 m širokým, a 6 m hlubokým, slepě končícím žlíbkem (SOBOL 1957, PRIX, R., 1962, s.6). Protože pramen Klostermannovy studánky pramení na kulmských horninách, má sice jen malou, ale zato trvalou průtoční hodnotu, která nepřesahuje cca $0,5 \text{ l.s}^{-1}$. Ve vzdálenosti 22,3 m od studánky proto stojí v korytě potůčku dřevěno – hlinitá hráz, která kdysi sloužila k umělému zvýšení průtoku na ponorném potůčku, v době konání koloračních (barvicích) pokusů.

HP-45 Recentní ponor Klostermannovy studánky

Ve vzdálenosti 107,7 m od Klostermannovy studánky, tedy 22,3 m před uzávěrovou stěnou slepého žlíbku, se v hlinitém dně žlíbku nachází recentní ponor potůčku tvořený malou vsedlinkou v hlíně o průměru 1,4 m a hloubce 0,5 m. Dva metry vlevo od současného jícnu, se při úpatí svahu žlíbku, nachází (přímo pod měřičským bodem HP-45) druhá propadlinka.

HP-44 Slepý žlíbek Klostermannovy studánky, jeskyně č.1019

Ponorný žlíbek Klostermannovy studánky slepě končí ve vzdálenosti 130 m asi 6 m vysokou, příkrrou hlinitou stěnou. Slepé zakončení ponorného žlíbku Klostermannovy studánky lze považovat za původně mísovitý závrť o průměru 32,5 m a hloubce 6 m, v místě paleoponoru. O ponorném žlíbku a přilehlém závrťu přemýšlel již r. 1902 významný krasový badatel Martin Kříž, který zde vypočetl pro zdejší *propast, nebo chodbu stupňovitou* celkovou hloubkou –199 m (!) (KŘÍŽ – KOUDELKA, 1902, s.31). Kříž a Koudelka o závrťu v roce 1902 dále psali, že: „*vody zde do hlubin se vrhající nemohou jinam vnikati než do podzemního řečiště vedoucího z propadání Jedovnického k Býčí skále a k východu v Josefově*“ (KŘÍŽ – KOUDELKA, 1902, s.31), což byl úsudek zcela správný, jak dokázaly pozdější kolorační experimenty (BURKHARDT 1959b aj.)

K tomuto místu (HP-44) se vztahuje zpráva o existenci ventaroly, kterou zde v zimě 1958/1959 objevili R. Burkhardt s J.Jirouškem, jejíž přítomnost bezprostředně iniciovala zahájení průzkumných prací v sousedním závrťu HP-22 (BURKHARDT, 1959b). *V roce 1962 bylo započato s otvírkou v místě „mastného fleku“ u čelní stěny slepého žlíbku. Šachta v hloubce –7m zastihla horizontální chodbu původního ponoru Klostermannovy studánky (jeskyně č. 1019 dle Jednotné evidence jeskyní MK), která směřuje pod sousední závrť* (VÝBOR SK 1963, s. 36).

HP-22 Závrť u Klostermannovy studánky, jeskyně č. 1018

Ve směru prodloužené osy slepého žlíbku, se jen za pětimentrovým přepažení uzávěrové stěny (po níž prochází lesní silnička) nalézá obrovský skalní nálevkovito – studňovitý závrť HP-22 o průměru 22 m, a hloubce asi –12 m: jemuž Rudolf Burkhardt kdysi věřil. Závrť u Klostermannovy studánky je v literatuře poprvé zmiňován již v r. 1902 M. Křížem a F. Koudelkou, v jejich *Průvodci do jeskyň moravských*, kde je mu vypočtena *hloubka propasti, neb stupňovité chodby po hladinu Jedovnického podzemního potoka jdoucí –199 m* (KŘÍŽ – KOUDELKA, 1902, s.31). V 30. až 60. letech 20. století proto poutal Závrť u Klostermannovy studánky pozornost speleologů, kteří odtud hledali cestu do neznámého jeskynního systému na Jedovnickém podzemním potoce. *Od 30. let zde pracovali bratři Rezové, dr. Sobol se studenty, J.Urbánek, R. Burkhardt, O. Zedníček, a členové habrůvecké skupiny: A.Buchta, E.Jašek a A.Hloušek, avšak vždy jen po krátký čas a bez potřebné vytrvalosti* (BURKHARDT 1959b).

Závrt HP-22 u Klostermanovy studánky (7/2005)

Dokumentace závrtu HP-19 na jihozápadní závrtové linii od Klostermanovy studánky (7/2005)

Obrat nastal v zimě 1958/59, kdy při prohlídce závrťů v širším terénu mezi tehdejšími konci Rudického propadání a Býčí skály, objevili R. Burkhardt s J. Jirouškem při úpatí 6 m vysoké uzavěrové stěny slepého žlíbku pod Klostermannovou studánkou (HP-44) „*mastný flek*“ ventaroly. V červnu 1959 proto zahájili R. Burkhardt, M. Ptáček, R. Russ, A. Hloušek, E. Jašek, B. Zouhar, J. Urbánek, J. Hloušek, J. Malík a další otvírku závrtu, neboť předpokládali, že odtokovou cestou ve směru ponorného potůčku Klostermannovy studánky proniknou do tehdy neznámého úseku jeskynního systému na Jedovnickém potoce, mezi Rudickým propadáním a Býčí skálou (BURKHARDT 1959b). Dne 15.VII.1959 R. Burkhardt a kol. provedli na ponorném potůčku Klostermannovy studánky při průtoku asi 0,5 l/sek. barvící pokus pomocí 100 gr fluorescejnu při němž se obarvená voda objevila již asi za 15 hodin v Přítokovém sifonu v Býčí skále (BURKHARDT 1959b). Průzkumem dna závrtu byla v hloubce -12 až -19 m odkryta horizontální jeskyňka, která je dle Burkhardtova posudku geneticky starší úrovní soustavy propadající ho se potůčku (BURKHARDT 1959b). Nejdůležitějším momentem byl nález tektonického zlomu o směru 55° a jihovýchodního úklonu asi 50 - 60°, jimž se v roce 1959 podařilo dosáhnout hloubky asi 19 m pod terén, tj. pod kótu 522,9 m na lesní silnici mezi závrtem a slepým žlíbkem (BURKHARDT 1959b). *V roce 1960 došlo v závrtu k sesuvu stěny sedimentů ve stupní partii horní – k SV směřující chodby. Proto bylo započato s otvírkou na západ směřující chodby v úrovni chodby známé, již bylo proniknuto do vzdálenosti 5 m (VÝBOR SK 1962, s. 26).* V roce 1962 však již zřejmě začalo docházet na pracovišti ke stagnaci, neboť R. Burkhardt psal, že: „... je žádoucí rozšířit počet pracovníků na tomto problému, aby otvírka mohla pokračovat v takovém tempu, jako tomu bylo díky účasti habrůveckých členů v r. 1959“ a současně vyzýval další zájemce k účasti na řešení tohoto problému (BURKHARDT – PTÁČEK 1962). V té době Burkhardt uvádí z podzemí Závrtu u Klostermannovy studánky *nejméně dvě etáže podzemních potůčků, z nichž nejstarší horizontální etáž se nachází již asi 12 m pod terénem a je na ni vázána erozní chodba směřující ze dna závrtu jednak pod slepý žlíbek a dále směrem „po vodě“ k ZJZ (BURKHARDT – PTÁČEK 1962).* Poslední zmínka o probíhajícím průzkumu závrtu HP-22 pochází ještě z r. 1963 (ŠTELCL, 1964), pak však již průzkum *předčasně skončil z důvodu nedostatku pracovníků* (BURKHARDT 1965). Na speleologický průzkum závrtu HP-22 bylo nověji navázáno v letech 1980 a 1988 členy ZO ČSS 6-04 Rudice, ale bez významnějšího úspěchu, takže přes značný hlubinný potenciál zde bylo nakonec dosaženo hloubky pouhých -22 m (HAVEL 1989, s. 109). *(poznámka: výsledky těchto novějších prací zde nemohly bohužel být literárně zaznamenány, neboť mi ani po urgenci nebyly potřebné materiály zapůjčeny k prostudování).*

Závrt u Klostermannovy studánky je jedním z největších závrťů na Rudicko – Habrůvecké plošině, který se svými dimenzemi blíží srovnání se Třemi Kotly ve Křtinském údolí. Jistě proto nezůstane trvale nepovšimnut jeskyňáři z Habrůvecké plošiny. Pod závrtem lze očekávat další neznámé hluboké, těsné puklinovité propasti. Lokalita je sice koloračně navázána na Obří dóm v Rudickém propadání, ale výrazná závrtová linie JZ směru naznačuje spíše původní (paleo)odtok pod levý břeh Košova žlíbku, tedy pod sever Habrůvecké plošiny. Současná recentní hlubinná odtoková cesta ponorného potůčku Klostermannovy studánky, která se zcela nepředvídatelně chytla SZ zlomu do Obřího dómu Rudického propadání, bude pravděpodobně jen stěží průlezná. V JZ směru původního odtoku pod Habrůveckou plošinu si však dokáží představit chodbu průstupnějších rozměrů. Závrt u Klostermannovy studánky (a přilehlá jihozápadní závrtová linie) proto bude v budoucnu pravděpodobně více přitahovat jeskyňáře z Habrůvecké plošiny, než jejich kolegy z Rudice. V přítomné chvíli (r.2006) je toto staré opuštěné speleologické pracoviště zpustlé a dno závrtu je zavalené. Mám zájem provést v r. 2006 studijní prohlídku podzemních prostor pod závrtem, spojenou s pořízením kvalitní mapové a fotografické dokumentace. Speleologické pracoviště zde však ZO ČSS 6-31 (přínejmenším v horizontu několika nejbližších let) neplánuje otevírat, neboť vidím vyšší a zajímavější speleologické perspektivy při otvírce 600 m vzdálené Ventaroly na Děravce, eventuálně i v otvírce některého ze závrťů Jihozápadní linie od Klostermannovy studánky pod

Habrůveckou plošinu. Závrt u Klostermannovy studánky je lokalitou o níž se studijně dělíme s jeskyňáři z Rudické plošiny.

Jihozápadní závrťová linie HP-21, HP-16, HP-19, HP-9, HP-7, HP-46...

Jihozápadní závrťová linie pokračuje za závrtem HP-22, ke křižovatce lesních cest Křtiny – Rudice, kde se nachází zastřený mísovitý závrt HP-21 (průměr 7,5 m a hloubka 0,8 m), který kdysi sloužil jako místo deponování sedimentů těžných ze Závrtu u Klostermannovy studánky (Hloušek, Arnošt, osobní svědectví 2006). Někde v těchto místech zřejmě dochází k bifurkaci chodeb, z níž recentní podzemní potůček Klostermannovy studánky odtéká podél SZ tektonického zlomu do Obřího domu Rudického propadání. Jako nový názor zde vyslovuji svoji teorii o existenci vývojově starší paleoodtokové cesty výrazně jihozápadního směru, která Klostermannovu studánku původně zřejmě odvodňovala pod sever Habrůvecké plošiny. Tato JZ závrťová linie pokračuje od závrtu HP-21 pod nedaleký krásný dvojzávrt HP-16 a HP-19. Tento dvojzávrt je založený na JZ ose 230⁰, což je zcela v souladu s geomorfologií území. Mísovitý závrt HP-16 má průměr 7 m a hloubku 1 m, zatímco sousední HP-19 je typicky nálevkovitý, má průměr 9 m a hloubku 2 m, a jistě by byl dobrý ke kopání. Asi o 100 m dál JZ směrem se nachází další velký nálevkovitý závrt HP-9 o průměru 16 m a hloubce 2,8 m, který by též byl vhodný ke speleologickému zkoumání. Zde jsme již 250 m vzdáleni od Závrtu u Klostermannovy studánky směrem pod Habrůveckou plošinu a neodvratně se vzdalujeme Rudickému propadání. V okolí závrtu se nachází celá řada dalších (zatím neevidovaných) depresí, ale není vyloučeno, že některé z nich mohou být zaniklé doly. Jihozápadní závrťovou linii jsem sledoval přes další typický závrtek HP-7 až k typické závrťovité sníženině HP-46 o průměru 6,5 m a hloubce 0,7 m, kde jsem ve vzdálenosti 450 m od ponoru Klostermannovy studánky svoji rekognoskaci terénu prozatím dne 12.7.2005 z časových důvodů ukončil. Již teď však považuji prakticky za jisté, že původní paleoodtok z (paleo)ponoru Klostermannovy studánky se původně dál JZ směrem pod Habrůveckou plošinu. Tento geologicky starší jihozápadní odtok mne bude samozřejmě velmi zajímat...

Bizoní haiku

Bizon!

Dnes jsem ve Křtinském údolí
viděl bizona!

Né,

byl to muflon.

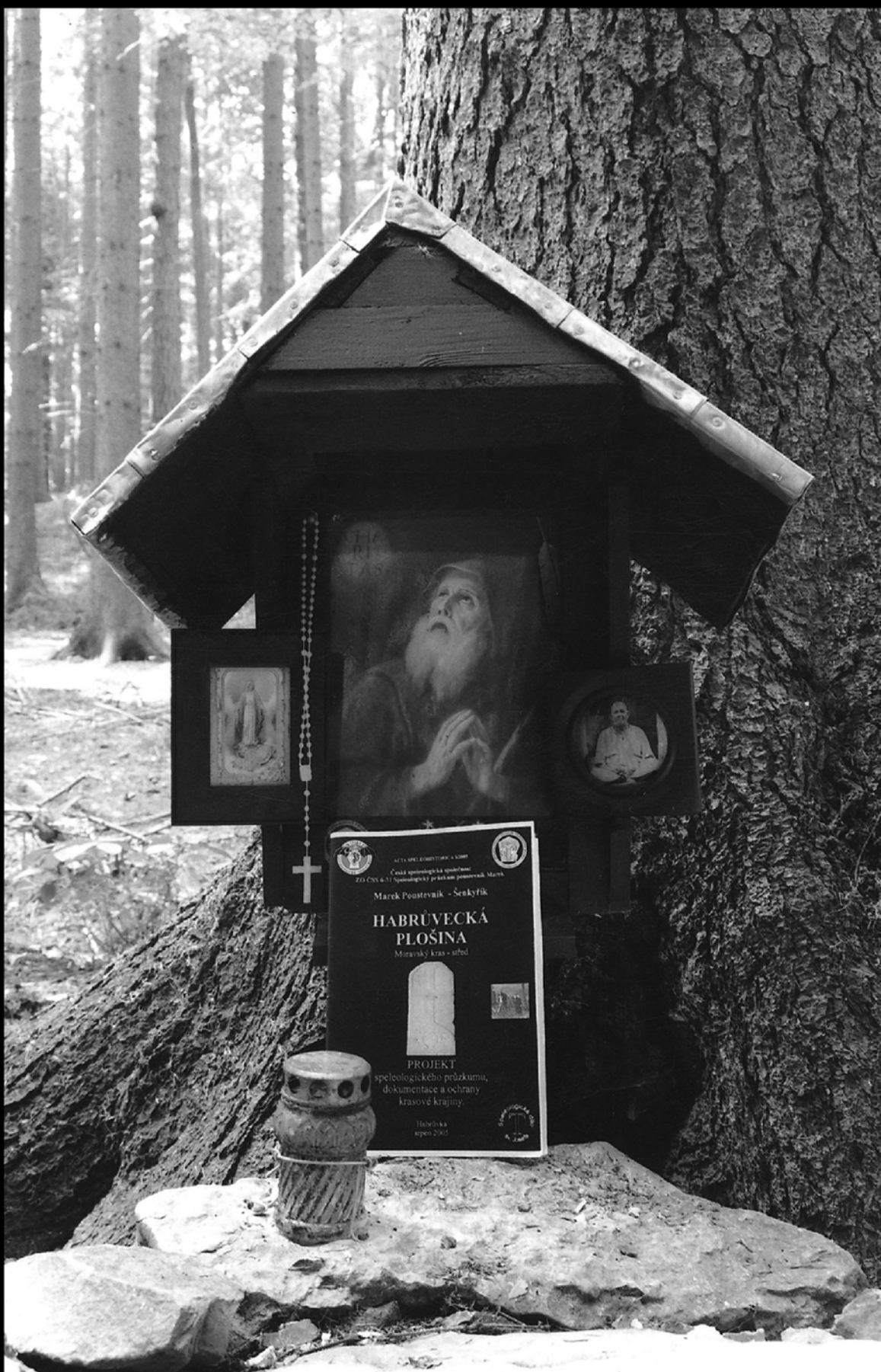
marek

Badatelé z Habrůvecké plošiny Vás zdraví

Závěr

Před příchodem ZO 6-31 na Habrůveckou plošinu by se těžko hledal speleolog, který by mohl na téma speleologické problematiky Habrůvecké plošiny něco zasvěceně říct. Problematika Habrůvecké plošiny byla současné generace jeskyňářů více méně neznámá. Toto vákuum částečně odstranil teprve Projekt speleologického průzkum Habrůvecké plošiny sepsaný v srpnu 2005 jako neveřejné číslo Acta Speleohistorica 5/2005 speciálně pro potřebu Správy CHKO Moravský kras, který byl též distribuovaný v nákladu 70 výtisků základním organizacím České speleologické společnosti (ŠENKYŘÍK 2005c). Doplněným a 1. autorizovaným vydáním tohoto Projektu je tento sborník Acta Speleohistorica 7/2006. Soustředil jsem do něj výsledky 1 roku speleologického průzkumu ZO 6-31 této oblasti a jistě již teď přináší řadu cenných poznatků o zkrasovění této donedávna zapomenuté části Moravského krasu. Speleologická problematika Habrůvecké plošiny byla až dosud zcela zacloněna slávou Křtinského údolí. V blízkosti takových center jeskynního výzkumu jako je: Býčí skála, Výпустek, Jestřábka, či Rudické propadání, byla až dosud Habrůvecká plošina pouhou druhořadou periferijní popelkou, o jejíž speleologický průzkum nikdo nejevil zájem. Nyní, na počátku 21. století, však žijí speleologové již realitou, že většina hlavních (primárních) speleologických problémů Moravského krasu je ve své podstatě vyřešena, od ponoru k vývěru. V našem případě se ve střední části Moravského krasu jedná zejména o jeskynní systém Rudické propadání – Býčí skála, který již je prostoupen po podzemním řečišti Jedovnického potoka, v celé své délce. Tradiční speleologické magnety, které až dosud na sebe poutaly pozornost starých krasových badatelů, proto již ztrácejí na své přitažlivé síle a dnešní potomci krasových dědů se proto musí porozhlédnout po svém okolí po problematikách spíše sekundárního významu, které dosud unikaly pozornosti. Tyto „sekundární“ problematiky se však za současné situace na počátku 21. století, stávají problematikami *p r i m á r n í m i* a pro dnešní novou nastupující generaci jeskyňářů jsou vskutku prubířskými kameny nárožními. Tak byla např. teprve nedávno „objevena“ speleologická problematika nenápadné plošiny Skalka nad Ochozí, či Mokrské plošiny. Rovněž problematika Křtinského údolí, mezi Vokounkou a Třemi Kotly, byla po desetiletí v důsledku vojenské „ochrany“ zdejšího Výпустku, více méně zakonzervována. Samotná Habrůvecká plošina pak byla pro současnou speleologii objevena v podstatě teprve v r. 1993, kdy M.Šenkyřík objevil Habrůvecký ponor a tím přesvědčivě upozornil na přítomnost neznámé jeskynní soustavy mezi Habrůvkou a Křtinským údolím (ŠENKYŘÍK 2004). Též v tomto sborníku jsem přinesl závažné indicie o zkrasovění i dalších míst Habrůvecké plošiny, z nichž nejzajímavější spatřuji v oblasti „Děravky“. Jsem si proto zcela jist, že čas Habrůvecké plošiny teprve přichází. Na Habrůvecké plošině se nachází neprozkoumané závrtky s potenciálem nehlubších českých propastí, jejichž denivelační potenciál činí -120 až -220 m! Rovněž horizontální vzdálenosti od zdejších ponorů k vývěrům ve Křtinském údolí, jsou poměrně značné. Habrůvecké ponory a paleoponory jsou sice jen malých vtokových kapacit, a proto jistě nevytvořily žádné velkolepé tunely býčkoskalských dimenzí, nicméně neznámé odvodňovací mechanismy habrůveckých podzemních vod přesto musí dosahovat větších vzdáleností. Je proto až k nevíře, že o speleologický průzkum tak mimořádně zajímavého a krásného vápencového terénu po celá desetiletí nikdo nejevil aktivní zájem. Habrůvecká plošina proto stále byla „*územím nikoho*“, speleologicky neprozkoumaným panenským prostorem, na němž se dosud jediné speleologické průzkumy odehrály před půlstoletím. Za jediného historického speleologa, který ve speleologickém revíru Habrůvecké plošiny v minulosti bádál a tím i za držitele nepsaných morálních práv, lze dnes označit otce habrůvecké speleologie pana Arnošta Hlouška z Habrůvky. Pan Arnošt Hloušek nezná - a je mu zcela cizí - konkurenční řevnivost, která panuje mezi méně významnými jeskyňáři a nízkými lidmi. On pamatuje časy starého Speleoklubu, kdy si jeskyňáři pomáhali, drželi při sobě a spolupracovali. Je proto velmi rád, že ZO ČSS 6-31 na Habrůveckou plošinu přišla, že zde bádá, a „*že se zde začalo něco dít*“ (HLOUŠEK, Arnošt, osobní sdělení, 2005). Sám se průzkumu ZO 6-31 navíc, i přes svůj vyšší věk, velmi aktivně účastní.

Projekt výzkumu Habrůvecké plošiny odevzdán na nejvyšší místa

Poděkování

Na závěr patří mé poděkování za dobrou spolupráci (a lásku) v roce 2005 : panu Zdenku Motyčkovi, předsedovi České speleologické společnosti. RNDr. Jiřímu Robertu Otavovi (Česká geologická služba Brno) Správě CHKO Moravský kras. RNDr. Antonínu Tůmovi (Správa CHKO MK). panu Richardu Beránkovi (Historicko-vlastivědný spolek v Adamově). Barboře Roučkové, (Moravský zemský archiv v Brně). Jednomu Kristu podobnému mudrci. Členům ZO 6-31: Lubomíru Sléhovi, Miloši Muzikářovi, Petru Špačkovi, Patricku Bártovi a P. Václavu Grohovi OM. Panu Arnoštu Hlouškovi z Habrůvky. Radovanu Drtilovi ze Křtin. Mgr. Petru Kosovi (ZO ČSS 6-12 Speleologický klub Brno). Tomáši Mokrému a jeho ženě (ZO ČSS 6-25 Pustý žleb). RNDr. Vladislavu Kahlemu (ZO ČSS 6-14 Suchý žleb). Filipu Doležalovi (ZO ČSS 6-16 Tartaros). Karlu Kalandrovi (Obecní úřad Habrůvka). Doc. PhDr. Martinu Olivovi (Ústav Anthropos MZM). Paní Ireně Rozsypalové (Ústav Anthropos MZM). Ph.D. Inně Mateiciuciové. Panu děkanovi ze Křtin P.Tomáši Prnkovi. Paní Hlouškové z Habrůvky. Bobovi Klváňovi (Čhajovna Zadní Trakt, Dominikánské nám. 7, Brno). Martinu Prchalovi. ing. Boženě Vykydalové a firmě GEOSAN s.r.o. (Tuřanka 107, Brno-Slatina). Miloši Žalmanovi a firmě GP.s r.o. (Roosveltova 9, Brno). Danu Zůdovi, Jiřímu Barnetovi, Darje Janíčkové, Jiřímu Kukletovi, Radce Kukletové a kol. - FAX COPY, (Jakubské nám.6, Brno), panu klempíři Navrátilovi z Habrůvky. Řediteli firmy GeoTest a.s. RNDr. Lubomíru Procházkovi (Šmahova 112, Brno). Vlastíku Havlíčkovi z Olešnice. Pavlu Chaloupskému, Petru Kučerovi a Petru Nováčkovi (ZO ČSS 6-12 Speleologický klub Brno). RNDr. Janu Himmelovi a Petru Himmelovi (ZO ČSS 6-11 Královopolská). Veronice Vlčkové (sekretariát ČSS) a paní Jiřince Novotné (redakce Speleofóra). Ing. Vladimíru Hrdinovi (Alfa Pasáž Brno). Ladislavu Petlachovi (Ochoz u Brna). RNDr. Miroslavu Korbičkovi a kolektivu pracovníků vegetariánské restaurace Rebio (Orlí 26, Brno): Daliboru Vankovi, Petře Mirvaldové, Andree Axmanové, Petře Plačkové.

Můj život s otcem Arnošem

Otče – je ráno,
jde se bádát!
...alespoň deset kyblíků.

Literatura k tématu:

- ANTONÍNHOVÁ, Marta, 2004: Arnošt Hloušek propadl kouzlu podzemí. Rovnost, Zítřek Blanenska, 2004.
- BALÁK, Ivan – ČÍŽEK, Pavel – GLOZAR, Pavel – CHALOUPEK, Antonín – NEJEZCHLEB, Alois – SEITL, Luděk, 1985: Rudické propadání – vydáno u příležitosti 30 let činnosti ZO 6-04 ČSS při ZK ROH ČKD Blansko.
- BALÁK, Ivan a kol. 1997: Rudická plošina v Moravském krasu, s. 1-94. Blansko 1997.
- BARTOŇ, Emil 1986: Tajemství Jedovnického potoka. Úspěch v Býčí skále. Stalagmit 1986, č. 1. Česká spel. společnost, Praha.
- BOČEK, Antonín, 1922: Moravský kras. Průvodce celým jeho územím a jeho krápníkovými jeskyněmi. Praha 1922.
- BOČEK, Antonín, 1928: Průvodce Moravským krasem, s. 1-324, Praha 1928.
- BURKHARDT, Rudolf, 1946: Kdy a jak kdo zkoumal střední partii Mor. Krasu. Vlastivědný věstník mor., I, č.I, 1946.
- BURKHARDT, Rudolf, 1948: „Atentát“ na křtinský problém. Československý kras, roč. I, č. 1-2, s. 37-38.
- BURKHARDT, Rudolf, 1949a: Výročí dr. Rudolfa Prixe. Československý kras, roč. 2, s. 301-302.
- BURKHARDT, Rudolf, 1949b: Z výzkumu v jeskyni „Jestřábí skála“ u Křtin. Československý kras, roč. 2, s. 34.
- BURKHARDT, Rudolf, 1949c: Terasy a speleogeneze. Československý kras, roč. 2, 1949, s. 214-220.
- BURKHARDT, Rudolf 1953: Hydrografie Jedovnického potoka v Mor. Krasu. Československý kras, roč. 6, 1953, s. 41 –58 a 81-85.
- BURKHARDT, Rudolf, 1959a: Rudická plošina – nové východiště objevů jeskyní Jedovnického potoka. Vlastivědné zprávy z Adamova a okolí, roč.III, č.1/1959, s. 6-9.
- BURKHARDT, Rudolf, 1959b: Je u Habrůvky nejhlubší propast ČSR? Vlastivědné zprávy z Adamova a okolí. III., č.4, str. 10-11. Adamov.
- BURKHARDT, Rudolf, 1959d: Příspěvek k poznání stáří jeskyní Jedovnického potoka. Kras v Československu 1-1959, s. 24-25.
- BURKHARDT, Rudolf, 1959e: Historie objevů na Jedovnickém potoce v r. 1958. Kras v Československu 1-1959, s. 7-9.
- BURKHARDT, Rudolf, 1960: Feitlova teorie a dnešní obraz neznámého krasového podzemí. Vlastivědné zprávy z Adamova a okolí, roč. IV., č.2, str. 6-11. Adamov.
- BURKHARDT, Rudolf, 1969: Hydrogeologie a krasové jevy mezi Rudicí a Lažánkami, Moravský kras. Československý kras, r. 21, s. 65-71.
- BURKHARDT, Rudolf – FABÍK, Miroslav – SKOUPÝ, Miloš 1957: Rudické propadání jako součást problému podzemního toku Jedovnického potoka. Československý kras, r. 10, 1957, s. 25-33.
- BURKHARDT, Rudolf – PTÁČEK, M., 1962: Pracoviště u Klostermannovy studánky na Rudické plošině. Kras v Československu, 1-2, s. 7-8. Brno.
- BURKHARDT, Rudolf – ŠERÉBL, Zdeněk, 1963: Příspěvek k hydrografii Jedovnického potoka. Kras v Československu 1-2, 1963, s. 26-27.
- BURKHARDT, Rudolf - ZEDNÍČEK, Otakar, 1950: Hydrografické poznámky k problému Křtinského potoka v Mor. Krasu. Československý kras, roč. III, s. 226-236.
- BURKHARDT, Rudolf - ZEDNÍČEK, Otakar, 1951-1955: Údolí Křtinského potoka v Moravském krasu a jeho jeskyně. Československý kras, roč. IV-VII, zvláštní příloha. s. 1-115, Brno.
- BURKHARDT, Rudolf, 1965: Deset let „Údolí křtinského potoka“. Vlastivědné zprávy z Adamova a okolí. Roč. IX, zvláštní číslo, listopad 1965. Adamov.
- Drp. (PRIX, Rudolf) 1967: Nejnižší bod ponorné oblasti křtinské. Vlastivědné zprávy z Adamova a okolí, roč. X, 1966, č. 1, s. 14-15.

- DVOŘÁK, Zdeněk – KOS, Petr – OTAVA, Jiří – ŠIMÍČEK, Ota: 2005: Svážná studna – další milá překvapení v roce 2004. Speleofórum 2004, r. 24, s.18-19. Praha.
- FEITL, K., 1937: Die Wünschelrute im Dienste der Höhlenforschung. Mitteilung. d. Polytechn. Ver. tschechoslowak. Republik in Mähr.- Ostrau. 17.Jhg. 1937.
- GORGONĚ, Oldřich, 1959: Příspěvek k teorii hypotetických paleotoků Rudického prop. Kras v Československu 1-1959, s. 19-21.
- GORGONĚ, Oldřich 1960: Nové výsledky výzkumů Rudického propadání a plán na rok 1960. Kras v Československu 2-1960, s. 47-48.
- GREGOR, Vojtěch, 1975: †RNDr. Rudolf Burkhart. Časopis Moravského musea, Sn., roč. LX, 1975, s. 185-198.
- HAVEL, Hugo 1989: Přehled průzkumných prací a jejich výsledků v historii Moravského krasu. Knihovna České speleologické společnosti, svazek 14, s. 1-132.
- HYPR, Dušan 2005: Mapování jeskyně Býčí skála a Barová v letech 1972 – 2003. Speleo, č. 42/2005, s. 10-15. Brno.
- KALA, František, 2005: Stromy v okolí Blanska. Blansko 2005 (40 nečíslovaných stran)
- KAZANTZAKIS, N.: Chudásek Boží. Život sv. Františka.
- KOLEKTIV, 1971: Habrůvka. Historie. Vydala rada MNV v Habrůvce za spolupráce Historicko – vlastivědného kroužku ZK ROH Adamovských strojů n.p. Adamov, s.1-56. Habrůvka.
- KOŠTÁL, Pavel, 2001: Poustevnictví na Blanensku. Sborník muzea Blansko 2001, s. 19-30.
- KRYSTEK, Ivan: Příspěvek k poznání geneze a stáří rudických vrstev. Kras v Československu 1-1959, s.22-23.
- KRYSTEK, Ivan - BURKHARDT, Rudolf, 1958: Lažánky (okr. Blansko) – nová lokalita tortonských tufitů na Moravě. Časopis Moravského musea, vědy přírodní, Brno 1958, r. 43, s. 75-84.
- KŘÍŽ, Martin – KOUDELKA, Florian, 1902: Průvodce do jeskyní moravských, s.1-468, Ždánice – Vyškov 1902.
- LANGER, Vít, 1962: Nové výzkumy v Jestřábí skále ve střední části Moravského krasu. Kras v Československu -2/1962, s. 8-12.
- MRÁZEK, Josef, 1979: Vydá závrt tajemství? Směr č. 1, s. 4, 11.1.1979. Adamov.
- MUSIL, Rudolf a kolektiv, 1993: Moravský kras. Labyrinty poznání. GeoProgram Adamov.
- OTAVA, Jiří – KAHLE, Vladislav, 2003: Svážná studna v Lažáneckém žlebu – geneze a hydrografická situace. Speleofórum 2003, r.22,s 5-7. Praha.
- PIŠKULA, Michal 1986: Tajemství Jedovnického potoka. Rozhodující objevy v Býčí skále. Stalagmit 1986, č. 2-3. Česká spel. společnost, Praha.
- PIŠKULA, Michal 1986: Tajemství Jedovnického potoka. Spojení Býčí skály a Rudického propadání. Stalagmit 1986, č. 4-5. Česká spel. společnost, Praha.
- PRIX, R.P. 1911: Entdeckung eines Schachtes bei Kiritein in mähr. Karst. – Mitteilungen für Höhlenkunde Brünn. IV. Jahr. Heft 3, sept. 1911.
- PRIX, R.P.1913: Vom mähr. Karst. Ein Beitrag zum Problem zwischen dem Jedovnitzer Kathavothron u.d. Josefstaler Vaucluzquelle. Der Naturfreund, 1913 – Heft 8 – Seite 220.
- PRIX, Rudolf, 1948: Reaktivování ponoru před Rudolfovou jeskyní v údolí Křtinského potoka. Československý kras, roč. I, č.3, s. 72-73.
- P.R. (Prix Rudolf) 1949: Z činnosti Speleologického klubu Brno. Československý kras, r. 2, č. 9, říjen 1949, s. 302-303.
- PRIX, Rudolf, 1962: Ze záhadné křtinské hydrografické oblasti. Vlastivědné zprávy z Adamova a okolí. roč. VI., 1962, č.1, str. 5-7. Adamov.
- PRIX, Rudolf – BURKHARDT, Rudolf, 1949: Závrtý a problém Jedovnického potoka. Československý kras, roč.II, 1949, s. 284-286.
- PRIX, Rudolf – BURKHARDT, Rudolf, 1959: Jeskyně č. 23a „Aeskulapova“ v Křtinském údolí. Kras v Československu 2-1959, s. 57-58.

- SCHUTZNEROVÁ – HAVELKOVÁ 1958: Mocnost tortonských sedimentů v Lažáneckém údolí v Moravském krasu. Československý kras. Praha 1958, r. 11, s. 180-182.
- SLEZÁK, Ladislav 2000: Průvodce střední částí Moravského krasu a Rudicí
- SOBOL, Antonín, 1949: Nové objevy v Barové jeskyni u Býčí skály. Československý kras, roč. 2, 1949, s.67-69.
- SOBOL, Antonín, 1957: Jeskyně Býčí skála u Adamova. Vlastivědné zprávy z Adamova a okolí. I., č.4, str. 1-2. Adamov.
- ŠEBELA, Roman, 2005: Výzkum přítoků Stará řeka v Rudickém propadání. Speleofórum 2005, s. 17.
- ŠENKYŘÍK, Marek, 1991: Historie chrámu Panny Marie ve Křtinách. s.1-34. Blansko.
- ŠENKYŘÍK, P., Marek., 2004: Kolorační experiment a speleologické perspektivy Habrůveckého ponoru ve střední části Moravského krasu. Speleofórum 2004, roč. 23, s. 23-26. Praha.
- ŠENKYŘÍK, P. Marek, 2005a: Jeskyně Ř-27 Tulácká Poustevna v Hádeckém údolí - obnovení tradice poustevnictví v Moravském krasu. Speleo č. 42/2005, s. 42-43. Brno.
- ŠENKYŘÍK, P. Marek 2005b: Plošina Skalka – základní studie o neznámém speleologickém problému jižní části Moravského krasu. Acta Speleohistorica 4/2005, s. 1-70. Brno.
- ŠENKYŘÍK, Poustevník, Marek, 2005c: Habrůvecká plošina. Moravský kras – střed. Projekt speleologického průzkumu, dokumentace a ochrany krasové krajiny. ZO ČSS 6-31 SPPM. Acta Speleohistorica 5/2005, s.1-60. Habrůvka, srpen 2005.
- ŠENKYŘÍK, P. Marek – HLOUŠEK, Arnošt, 2006: Závrt u Habrůveckých smrků – nové speleologické pracoviště na Habrůvecké plošině (Moravský kras – střed). Speleofórum 2006 (v tisku).
- ŠENKYŘÍK, P. Marek 2006: „Děravka“ – nezvěstná jeskyně na Rudicko –Habrůvecké plošině. Tajemství nového speleologického pracoviště před otevřením. Speleofórum 2006 (v tisku).
- ŠIMÍČEK, Ota – OTAVA, Jiří, 2004: Svážná studna v Lažáneckém žlebu. Speleofórum 2004, r. 23, s.12-12. Praha.
- ŠTELCL, Otakar 1964: Zpráva o činnosti Krasové komise při Geografickém ústavu ČSAV v Brně za rok 1963. Československý kras, r. 16, s. 135-138.
- ŠTIPL, Rudolf, 1970: Palači. Vlastivědné zprávy z Adamova a okolí, roč. XIV, březen 1970, č. 1, s. 9.10.
- VIGSIUS, Martin, Alexander, 1663: Vallis Baptismi, alias Kyrteinsensis. Olomouc, 1663.
- VÝBOR SK, 1949: Výroční zpráva o činnosti Speleologického klubu Brno za rok 1948. Československý kras, roč. 2, 1949, s. 79-100.
- VÝBOR SK, 1951: Výroční zpráva Speleologického klubu Brno za rok 1950. Československý kras, roč. IV., č. 3-4, s. 83-95. Brno.
- VÝBOR SK, 1952: Výroční zpráva Speleologického klubu Brno za rok 1951. Československý kras, roč. V, 1952, č. 1-2
- VÝBOR SK, 1954: Výroční zpráva Speleologického klubu v Brně za rok 1953 Československý kras, roč.III, č. 2-4, 1954, s. 79.
- VÝBOR SK, 1962: Zpráva o průzkumné činnosti Speleologického klubu za rok 1960. Kras v Českoslovesku 1-2 /1962, s. 24-26.
- VÝBOR SK 1963: Zpráva o výzkumné činnosti Speleologického klubu za rok 1962. Kras v Českoslovesku, 1-2, 1963, s. 35-36.

Setkání speleologů pod Habrůveckým smrkem 24.9.2005, při němž jsme podepsali žádost o udělení čestného členství v České speleologické společnosti pro pana Arnošta Hlouška z Habrůvky. Na fotografii uprostřed: Mgr. Barbora Roučková, Marek Poustevník – Šenkyřík, Arnošt Hloušek a Doc. Martin Oliva.

Naše Silná trojka: Arnošt Hloušek, poustevník Marek Gyaneshwarpuri a Milan Hnízdo. Jeskyně Poustevníkova Děravka 2008.

Nad Gotickou chodbou Býčí skály (2008).

Po té co byl Marek Gyaneshwarpuri – Šenkyřík vyhnán zlým démonem ze své domovské speleologické základny u jeskyně Ponorný hrádek, jeskyni i studijního území na Plošině Skalka v jižní části Moravského krasu (viz Acta Speleohistorica 4/2005), odešel na panenské, speleologicky jen minimálně poznané území Habrůvecké plošiny ve střední části Moravského krasu. Zde předpověděl existenci neznámé jeskyně, kterou pokřtil na “Habrůvecké Svaté schody” pod Habrůveckým ponorem směrem do Vývěru Křtinského potoka ve Křtinském údolí, překonávající vzdušnou vzdálenost 1,5 km a denivelaci -120 m (!), protékanou Habrůveckým podzemním potokem. Proto v letech 2005 – 2007 zkoumal nedaleký, i když stranou ležící Závrt u Habrůveckých smrků, kde objevil spolu s otcem habrůvecké speleologie Arnoštem Hlouškem (1929-2016) ucpanou Milarepovu propast, odvodňující podzemím inundační potůček směrem k Habrůveckým ponorům. Druhou jeskyni, svoji zamilovanou „Poustevníkovu Děravku“ objevil dne 20. února 2007 na pomezí Rudické a Habrůvecké plošiny nedaleko Klostermannovy studánky. Je to velice zajímavý objev, neboť je to ponor erozního původu s potenciálem až několik kilometrů dlouhé jeskyně směrem k Býčí skále – Rudickému propadání, odvodňující inundační potůčky od Černých hlín a od Klostermannovy studánky, s potenciálem až -150 m hluboké ponorné propasti, jedné z nejhlubších v České republice. Tato kniha o Habrůvecké plošině je exkurz do duše senzitivního speleologa putujícího tímto vysoko vyzdviženým horským územím plným závrtů, ponorných potůčků a historických důlních děl. Celkem autor objevil a zaevidoval cca 50 vesměs ve speleologii neznámých závrtů, které detekují neznámé podzemí. Habrůvecká plošina je tedy hodna pozornosti krumpáče a lopaty speleologů, jak napsal v 50. letech 20. století ve své knize: „Údolí Křtinského potoka a jeho jeskyně.“ sám mistr speleologie Býčí skály, Rudického propadání a Křtinského údolí, Rudolf Burkhardt.